БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Буряад-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой орган.

№ 34 (8256) | 1957 оной февралиин 9, суббото | Сэн 20 мүнгэн

Үрэһэ бэлдэлгээ шамдуулха саг ерээ

Ургасые дээшэлүүлхэ гэшэ бүгэдэарадай, гүрэн түрын удхатай зорилго байха ёһотой, тэрэниие шэнэ болон боро газар элдүүрилхэ асуудалнуудые парти, правительствын хүтэлбэрээр манай бүхы оронойшиидхэндэл адляар бидэнэр шиидхэхэ ёһотойбди гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалга соо хэлэгдэнэ. Энэ нангин зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада түбхын түрүүндэ тарилгадаа эрхимээр бэлдэхэ ёһотойбди. Энэ хадаа хэнэйшье мэдэхээр ёлон янзын, харюусалгатай хүдэлмэри гээшэ. Тэрэнэй нэгэниинь үрэһэ хүрэнгэ бэлдэхэлгэ болоно. Мүнөө республикын хэдэ хэдэн колхозууд тарилгадаа бардам хүрэхэ үрэһэеэ бэлдээд, сэбэрлэжэ байна. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз 3725 центнер сортовой үрэһэ сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүрөө. Мүн энэ аймагай «Красный пахарь» колхоз тарилгадаа бардам хүрэхэ үрэһэтэй болоноб. Иимэ жэшээнүүдые мүн Кяхтаһаа, Байкало-Кударһаа, Кабанскһаа болон бусад аймагуудһаа харуулжа болохо байна.

Үрэһэеэ хүсэд хаагаад, сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэжэ байһан иимэ колхозуудай хажуугаар мүн бүхы республикаяа гэдэргэнь татажа байһан гээгдэнги колхозууд, бүхэли аймагууд олон гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрэниие уламжалан ороһото культуранууудай үрэһэ хаалга, тэрэниие сэбэрлэжэ, тарилгада бэлдэлгэ, ургаха шанарыень шалгалга республика дотор бүхыдөө хангалтагүй байна. Олохон колхозуудта бии байһан үрэһэнэйнь зарим хуби шанар муутай дээрэһээ тарилгада хэрэглэгдэхээр бэшэ байха юм. Тэдэ дутуу үрэһэеэ хүсэлдүүлхэ, шанар муутай тарягаа сортовой, һайн хүрэнгөөр һэлгэхэ тушаа МТС, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хэдэ һанаа табингагүй. Мүн республикын Хүдөө ажахын министерство, партиин айкомууд болон аймгүйсэдкомуудшье үрэһэ бэлдэхэ хүдэлмэриие шамдуулха тушаа колхозууд, МТС-үүдһээ шанга эрилтэ хэнэгүй. Тэрэнэй эсэстэ олонхи МТС-үүд болон колхозуудай тарья сэбэрлэдэг машинанууднь хүсэд ашаглагданагүй, заримдаа миил байна. Хэжэнгын аймагай Чесаны, Хэжэнгын МТС-үүдэй харьяата колхозууд үрэһэ сэбэрлэхэ хүдэлмэриие иланга муугаар эмхидхэнэ. Эндэхид үнэгэргэшэ жэлдэ шанар муугаар үрэһөөр тарилга хэжэ, өөдтэй ургаса хуряагаагүй һэн. Тэдэ мүнөө жэлдэшье тэндэхид энэл алдуугаа дабтажа байһанинь гэмшэлтэй. Гадна, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд доторойнгоо арга боломжонуудые баранииень хэрэглэхые оролдонгүй, гүрэнэй урда гараа тодод нуужа байна. Иимэ ябадал илангаяа Курумканай аймагта үзэгдэнэ. Мүн Сэлэнгын, Иволгын, Яруунын, Мухаршэбэрэй, Баргажанай аймагуудшье үрэһэ хааха, сэбэрлэхэ түсэбөө тон хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байна.

Үрэһэ хүрэнгэ бэлдэхэ энэ тон шухала хэрэгтэ иимэ харюусалгагүйгөөр хандаха ябадалтай саашадаа эбсэжэ болохогүй. Колхоз болон совхозууд дутуу байһан үрэһөө хүсэлдүүлхын тулада бүхы арга боломжонуудаа бараниеиень хэрэглэжэ, бэе бэедэ али болохоор харилсан туһалалсаха ёһотой. Мүн заготзерноһой пунктнуудтай андалдаа хэжэ, һайн шанартай, сортовой үрэһэтэй болохо хэрэгтэй. Үрэһэ андалдажа зөөлгэ, КПСС-эй обкомой тогтоолһон болзоротоо—мартын 15-да хаа хаанагүй заатагүй дүүргэгдэһэн байха зэргэтэй. Тиихэдэ колхозууд тарьяагаа андалдахадаа гол түлэб ямар культура, ямар сортын үрэһэ тариха байһанаа хараадаа абаха зэргэтэй.

Колхозууд, МТС-үүдэй тарья сэбэрлэлгын бүхы машинанаудые мүнөө түхээрэн сүүдхэ соо һаадгүйгөөр ашаглаха, эндэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ажалые зүбөөр эмхидхэхэ шухала. Хүрэнгын бүхы тарья сэбэрлэжэ, шалгуулха хүдэлмэрэе колхоз, совхоз бүхэн февраль соо гүн дүүргэхэ ёһотой. Зарим колхозуудай үрэһэнэй тарьян муусa хадагалагдажа гутаха, мүн үрэһые ондоо тээшэнь гаргашалха баримтанууд үзэгдэнэ. Аймагуудай партийна, советскэ органууд, мүн колхозуудай, МТС-үүдэй агрономууд иимэ ябадалтай эрид тэмсэжэ, үрэһэнэй тарья үриһэн гү, али гутаһан хүнүүдтэ зохихо хэмжээ абаха ёһотой.

Үрэһэнэй тарьяе нара һалхинда шанаржуулжа, ургаха шадалыень һайжаруулдаг колхозууд ороһото культуранудай ургасые нилээд дээшэлүүлдэг байна. Энэшье жэлдээ колхозууд иигэжэ шанаржуулагдаһан үрэһөөр тарилга хэхэ ёһотой. Тиимэһээ энэ хүдэлмэриие саг сооhь, һайнаар үнгэргэхын тулада мүнөөһөө эхилээд бэлдэжэ шухала.

Болохоёо байгаа һунгалтатай дашарамдуулан колхозно тарьяашад, МТС, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалистическэ мүрысөөн мүнөө улам эршэтэйгээр дэлгэрэжэ байна. Иигэжэ эдэбхи үүсхэл гаргажа байһан хүдөөгэй ажалшад зургаадахи табанжэлэй хоёрдохи жэлдэ — 1957 ондо бүри ехэ тарья талха ургуулхын түлөө улам эршэтэйгээр тэмсэжэ, эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ бэлдэхэ байһаниинь лабтай. Энэ хэрэгтэнь нютагуудтахи партиин, советскэ органууд али болохоор туһалха, тэдэнэрэй хүсэлые дэмжэхэ ёһотой.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Малажалай продуктнуудые ехээр абадаг болоһоной ба хүдөө ажахын продуктнуудые абаха ба гүрэндэ тушааха талаар абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө Рязанска областиин нилээд олон колхозниигууд, МТС болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдые партийна, советскэ, комсомольско хүдэлмэрилэгшэдые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум орденууд болон медальнуудаар шагнаа. Хамта дээрээ 1.437 хүн, тэрэ тоодо Ленинэй орденоор — 104, Ажалай Улаан Тугай орденоор — 221, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор — 356, «Ажалай габьяатай түлөө» медаляар — 355, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар — 401 хүн шагнагдаа.

Малажалай продукт элбэгээр абаха талаар элитэ ехэ амжалта туйлаһанай, наукын туйлалтануудые, үнэдые зүбөөр эдэлүүлэһэн һааха, залуу гахай тэнжээхэ ба гахай шахаха талаар түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэһэнэй түлөө нүхэд И. Ф. Грызуновто, А. И. Ефремовада, Е. К. Ковровада, К. И. Мазайкинада, И. П. Назаровта, Н. Х. Пронинда, М. И. Рыжиковто, М. А. Судовых, П. С. Тарасовада, К. Г. Харитоновада Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэнүүд олгогдоо.

Нүхэд П. Н. Коврова, К. К. Петухова гэгшэд «Хадуур ба Балта» гэжэ алтан медальнуудаар шагнагдаа. (ТАСС).

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

СССР-эй хүн зоной бүхэсоюзна тоолхо тоо бүридхэл 1959 оной январьда үнгэргэхэ шухала гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолобо.

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

Февралиин 6-най үдэр Москвада, Кремлиин Ехэ Ордон соо, СССР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси боложо үргэлжэлөө.

Союзай Соведэй хоёрдохи заседани үглөөнэй 10 часта нээгдэбэ. Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат П. П. Лобанов хүтэлбэрилөө.

Зүбшэн хэлэсэхэ зүйлэй нэгэдэхи асуудалаар нэмэлтэ элидхэл хэхын тула Союзай Соведэй Бюджетнэ комиссиин Түрүүлэгшэ депутат И. С. Сениндэ үгэ үгтэбэ. Гүрэнэй бюджетнэ комисси, министерствонууд болон зургаанууд 1957 оной түсэб зохёолгын үедэ түсэбтэ даалгабаринуудые тодоохо ба тэдэниие үйлэдбэриин фондонуудтай, түүхэй хэрэгсэлнүүд, мүнгэн сангай арга боломжотой зохилдуулан таарaлдуулхын тула ехэхэн хүдэлмэри хээ гэжэ нүхэр Сенин тэмдэглэхэ зуураа, табигдаһан түсэбые Бюджетнэ комисси бүримүһэн дэмжэнэ, гэбэ.

Тэрэнэйнгээ удаа депутат Сенин хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулаа. Тодорхойлон хэлэбэл, нүүрһэнэй комбинадуудые, мүн газарай руда баялигые ашаглахын тула шухала ондоошье түхеэрэлгэ нэмэжэ бүтээн гаргаха хэмжээ-ябуулга тодорхойлхыень, сэбэр байдал сахиха ба техническэ түхеэрэлгэ үйлэдбэрилэгые үргэдхэхэ тухай асуудал министерствонуудтэй хамта хаража үзэхыень Госэкономкомиссида даалгаха, городууд болон хүдөө нютагуудтахи нийтын эдеэ хоолой предприятинуудые улам үргэдхэхэ ябадал хангахыень Худалдаа наймаанай министерстводэ, Центросоюзда, союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгаха шухала гэжэ Бюджетнэ комисси тоолоно.

СССР-эй 1957 оной Гүрэнэй бюджедые олзо орошын талаарнь 2.306 миллион түхэригөөр, гаргашын талаарнь 486 миллион түхэригөөр нэмээн баталха гэһэн дурадхал Бюджетнэ комисси оруулна гэбэ.

Зүбшэн хэлэсэхэ зүйлэй нэгэдэхи асуудалаар—ардай ажахые хүгжөөхэ түсэб ба СССР-эй 1957 оной Гүрэнэй бюджет тухайда үгэ хэлэлгэ эхилээ.

Депутат Г. А. Бездомов (Челябинска область) үгэ абаад, иигэжэ хэлэбэ: областиин ажалшад КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэлгээр нёдондо жэл ехэхэн амжалтануудые туйлаа. Областиимнай промышленность жэлэйнгээ түсэбые 100,5 процент дүүргэһэн байна. 1955 онойхиһоо һурагүй ехэ булад, прокат, нүүрһэн, машинанууд, электроэнерги, автомобилинүүд үйлэдбэрилэгдөө. Колхозууд болон совхозуудай 1960 ондо ургуулхаар хараалһан хэмжээтэй ороһо тарья мүнөө хуряажа абаа. Бүхы ургасын хахадынь шэнэ газарнуудаа абтаһан байна.

Нютагай зүйлнүүдые ашаглаһалай үндэһөөр область дотор хара ба үнгэтэ металлурги, энергетикэ, химическэ промышленность, машина бүтээдэг үйлэдбэри саашадаа улам ехээр хүгжөөгдэхэ юм. Руда абадаг базын гээгдэлдэ орохо ябадалые СССР-эй Хара металлургиин министерствын тохёолдуулаагүй һаань, Челябинска областиин металлургиин мүнөө байһан хүсөөрөө бүри ехэ металл үгэжэ болохо байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Депутат Бездомов саашадаа барилгын хүдэлмэри эмхидхэлгэ тухайда тоггожо хэлэбэ. Олон министерствонууд болон зургаануудаар хэһэг буһаг болгогдон, тус хүдэлмэриин тараагдашанхай байдагынь тон таарамжагүй гэһэн ажаглалта хэбэ. Челябинска область дотор 30 министерство ба зургаанууд барилга эрхилдэг юм. 40 гаран организацинууд байрын ба культурно-ажаһуудалай гэр байшангуудые барихаар хараална. Тэдэ тэдэ организацинуудай олонхинь Москвада, мүн ондоошье городуудта байдаг.

Нүхэр Бездомов үгынгөө түгэсхэлдэ иимэ дурадхал оруулба: ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө табигдаһан арадай ажахы хүгжөөхэ түсэбые СССР-эй 1957 оной Гүрэнэй бюджедые батална.

Депутат И. Д. Яковлев (Казахска ССР) партиин XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ хэрэгтэ Казахстанай ехэхэн оруулалта хэжэ байһан тухай хэлэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ республика доторнай 1955 онойхиһоо ехэ хэмжээгээр нүүрһэн, нефть, руда малтажа абтаа, үнгэтэ металлнуудые үйлэдбэрилгэ нэмээ, арад зондо шухала хэрэгтэй бараа бүри ехээр бүтээдэг болообди. Казахстанай колхозууд болон совхозууд 1956 ондо һайн ургаса абажа, миллиард пүүд ороһо тарья гүрэндэ тушаагаа. Энэмнай республикын ажалшадай, мүн бүхы совет арадай угаа ехэ илалта болоно.

Бүтэн тунга газарые элдүүрилэн ашаглахатай хамта районуудай, областьнуудай, бүхы республикын экономическа түхэл шарайнь хубилһан тухайда депутат Яковлев үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Манайда болбосон гоё тосхонуудтай тарьяанай 337 томо совхозууд шэнээр тодхоогдоо, олон машинно-тракторна станцинууд эмхидхэгдээ, промышленностиин шэнэ һалбаринууд бии болоо. Бүтэн тунга газар элдүүрилэн ашаглаһанай үндэһөөр ажалшадай байдал улам һайжаржа, манай ороной арадуудай ленинскэ хани барисаан бүри ехээр бэхижэв. Советскэ 600 мянга үлүүгүй патриодууд Казахстанда тулхалаха эрэнхэй. Тэдэнэй олонхинь эндэ хэтэдээ ажаһууха, ажаллахаяа үлэһэн байна.

Бүтэн тунга газар элдүүрилхэ, гүрэндөө нэгэ миллиард пүүд ороһо тарья тушааха гэһэн эхэ оронойгоо даалгабарие амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө Казахска ССР Ленинэй орденоор хүртөө, хүдөө ажахын 40 мянга гаран хүдэлмэрилэгшэд Советскэ Союзай орденууд болон медальнуудаар шагнагдаа.

Хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохо нөөсэ баялигай республика дотор бии байһан тухайда дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Мүнөө манайда хамтынгаа малажалые эрид ехээр хүгжөөхэ тодорхой хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэжэ байнхай. Бэлшээриин ба сабшалангайнгаа газарые зүбөөр ашаглагдаагүй тула ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотойбди, энэнэймнай түлөөһэн хайнамжа хэрэгтэй байна гэбэ.

Депутат Н. Т. Кальченко (Украинска ССР) трибунада гараба. Украинын промышленность 1956 он дотор 3.300 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилөө. Промышленностиин бүтээн гаргаһан зүйлнүүдэй хэмжээн 1955 онойхиһоо 13 процентээр, ажалай бүтээсэ 7 процентээр нэмээ. Эрхим шанартай шэнэ сортын булаадууд, бүри һайн прокат, кукуруза хуряадаг олон комбайнууд, хит загаһа агнадаг суднанууд, бүтээсэ ехэтэй станогууд, хүүдинцэ-прессэй түхеэрэлгэ үйлэдбэрилэгдэжэ болоо. Гүрэнэй 200 шахуу томо предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа, Каховско ГЭС-эй бүхы агрегадуудхүдэлдэг болонхой гэжэ нүхэр Кальченко хэлэбэ.

Украинын колхознигууд, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. Олохон колхозууд ба районууд элдүүриин газарай 100 гектар газарта хараадуулан, һү ба мяха абалгын талаар табанжэлэй эсэстэ туйлаха гэжэ удаан болзорой түсэбөөр харааалагдаһан хэмжээндэ хүрөө. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикамнай ороһо тарья, һү, һоохо, хартаабха болон овощь, виноград ба бусад зүйлнүүдые бэлэдхэжэ, худалдан абаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргөө. Тиигэһэнэй ашаар эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хүн зоние хангалга һайжаруулагдаа.

Арадай ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ, союзна республикануудай эрхыень үргэдхэхын тула һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэһэн гүрэнэй ехэ хэмжээ-ябуулганууд 1956 оной зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэдэ ехэ удхашантай байгаа гэжэ нүхэр Кальченко тэмдэглэбэ.

Депутат Кальченко Украинын республиканска ба нютагай ажахын урда табигдаһан зорилгонууд тушаа хэлэхэ зуураа, хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулаа. Тодорхойлон хэлэбэл, минеральна үтэгжүүлэг бүтээдэг үйлэдбэрилэлгэ гаргадаг болохо, МТС-үүд болон колхозуудта хүрэзгэтэй бульдозернууд, экскаваторнууд, бургааһа арилгадаг ба бусад машинануудые бүри олоор түхеэр гаргаха шухала гээ.

Советскэ Украинын ажалшад 1957 оной даалгабарие дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө, манай арадай ба бүхы дэлхэйн ажалшадай гайхамшаг һайндэр — Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе ажалай шэнэ баатаршалгаар угтахын түлөө шэн зориггойгоор тэмсэхэ байха гэжэ нүхэр Кальченко түгэсхэл доторо хэлэбэ.

Депутат М. И. Китаев (Саратовска область) ороһо тарья ехээр ургуулжа абаха хэрэгтэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Ленинэй орденоор шагнагдаһан Саратовска областиин хүдөө ажахые хүгжөөхэ асуудалда зориулжа үгэ хэлэбэ. Область доторнай, гол түлэб Волгын саанахи талын районуудта һүүлэй хоёр жэл соо миллион шахуу гектар бүтэн тунга ба боро газар элдүүрилэн ашаглагдаа.

Нүхэр Китаевөөрынгөө түрүүлэгшэ шээр хүдэлмэрилдэг Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз тухайда хөөрэбэ. Тарилгын талмайн хубаарие тааруулгаар хубилгаһанай, мал ажалаа зүбөөр эмхидхэһэнэй ашаар энэ колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ ороһо тарья ургуулжа абалгаа 1954 онойхиһоо 10 дахин шахуу ехэ болгожо, тэрэшэлэн мяха абалгаа 30 процентээр нэмээгээ. Эндэхи колхозникууд баян байдалтай болонхой.

Саратовска областиин колхозууд, совхозуудай хүдэлмэришэд болон механизаторнууд хүдөөгэй бүхы ажалшадта хандаһан КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгые тон ехэ эдэбхитэйгээр зүбшөөн хэлсээ. Хандалга дотор табигдаһан зорилгонууд арадай эрилтэнүүдтэ бүрин харюусана. Хүдэлмэрэе хайшан гэжэ һайнаар ябуулхаб, колхозно үйлэдбэриин һалбари бүхэнэй ашаг үгэлгые ямар аргаар бүри ехэ болгохоб гэһэн заабаряар хүдөө ажахын хүдэлмэришэдые зэбсэглэнэ гэжэ нүхэр Китаев тэмдэглэбэ.

Депутат В. И. Козлов (Белорусска ССР) бусад ораторнууд шэнгеэр, арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй проектые, СССР-эй 1957 оной Гүрэнэй бюджедые һайшааха байһаб гэбэ. Арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ белорус арадай туйлаһан амжалтануудые элирхэйлэн харуулха тоо баримтануудые дурдаа. 1956 он дотор республикын промышленность электроэнерги, прокат үйлэдбэрилхэ, мотоциклнуудые бүтээхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргөө. Хүдөө ажахын нилээд олон машинануудые, ехэхэн хэмжээнэй буд, өөдолой машинануудай, радиол, ёмнигууд, телевизорнууд, гутал, эдеэ хоолой зүйлнүүдые түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэн гаргаа. Манай предприятинууд олон шэнэ станогуудые, машинанууд болон приборнуудые, арад зоной хэрэглэдэг шэнэ янзын эд товарнуудые үйлэдбэрилэн гаргадаг болоо. Промышленностьдахи ажалай бүтээсэ 8 процентээр нэмээ, промышленна хэрэгсэлнүүдэй өөрынь үнэ нилээд химдараа.

Депутат Козлов гэр байрын барилгада хамаатай асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулаад, союзна министерствонуудай нэрээр хэдэ хэдэн ажаглалтануудые хэлэбэ.

Депутат И. В. Капитоновто (Московско область) үгэ үгтөө.

Московско областиин ажалшадай туйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэхэ зуураа, түсэблэлгын асуудалнуудта тоггожо хэлэбэ. Түсэблэдэг зургаанууд, зарим министерствонууд предприятинуудай арга боломжые үшөөл дутамагаар шэнжэлнэ, капитальна барилга түсэблэхэдөө олон алдуу гаргана, асуудалнуудые шиидхэхэдөө гансал өөһэдынгөө эмхи зургаануудай талые харадаг байна. Эдэ бүгэдэнь гүрэндэ ехэ гарза хохидол ушаруулна гэбэ.

Московско область дотор гэр байрын барилга улам ехэ далайсатайгаар эрхилэгдэжэ байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ областиин ажалшад 715 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай эрхим һайн байрануудые абаа. Ерэхэ жэлнүүдтэ бүри олон гэр байра баригдахаар хараалагдаа. Гэхэ зуура, барилгын организацинуудай хэһэг буһаг болгогдон таралангы байдал энэ хэрэгтэмнай ехэ һаад ушаруулна. Московско область дотор мүнөө барилгын 260 гаран организацинууд байрын ба культурно-ажаһуудалай барилгануудые хэжэ байнхай. Эдэнэй олонхинь техникээр дуталдаад, барилгань удаарна, үнэнь улам ехэ болоно. Энээнтэй дашарамдуулан, барилгын жэжэ организацинуудые нэгэдхэжэл томо организаци болгон хамтадхаха зүбшөөрэл гуйжа, областной организацинууд СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ хандаһан байна.

Нютагай барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэгые улам һайжаруулха зорилгоор, тиимэ предприятинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэг нютагай Соведүүдтэ даалгаха һаа һайн һэн гэжэ нүхэр Капитонов һанамжалба.

Заседани дээрэ депутадууд Б. Ф. Петухов (Краснодарска хизаар), Е. П. Силина (Латвийска ССР) гэгшэд үгэ хэлээ.

(ТАСС).

НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ

Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат В. Т. Лацисай февралиин 6-да Национальностьнуудай Соведэй заседани нээхэдэ Бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат А. М. Сафронов Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэл хээ.

Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ комисси СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ 1957 оной түсэбые хаража үзэһэн, Гүрэнэй экономкомиссин, тэрэшэлэн СССР-эй Министерствонууд болон ведомствонуудай зохиоһон хэмжээ-ябуулганууд арадай ажахын хүгжэлтын үндэһэн зорилгонуудые шалгаһан байна гэжэ нүхэр Сафронов хэлэбэ. Түсэб зүбөөр, КПСС-эй XX съездын Директивэнүүдэй ёһоор зохёогдоо гэжэ комисси тоолоно. Арадай ажахын түсэбтэ зарим тэдэ заһабари оруулаад, тэрэниие баталха гэһэн дурадхалые Бюджетнэ комисси оруулна. Промышленна эд бараа болон эдэ хоолой зүйлнүүдые 1.400 миллион түхэригэйхи үйлэдбэрилдэг болохо гэжэ хараалагдана.

Союзна республиканууд хэдэ хэдэн ажахын, культурна зарим барилганууда мүнгэ нэмэжэ һомолхо тухай гуйлта, Гүрэнэй бюджедые хаража үзэхэ үедэ Бюджетнэ комиссида ороо гэжэ нүхэр Сафронов саашань хэлээ. Союзна республикануудай зарим гуйлтынь, тусхайлбал, городуудые, районно центрнүүд болон хүдэлмэришэдэй посёлогуудые болбосон түхэлтэй болгохын тула мүнгэ зөөри нэмээхэ гэһэн гуйлтынь дэмжэхэ шухала гэжэ комиссин тоолоно.

СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй орошые 2306 миллион түхэригөөр, тэрэ тоодо эрьесын налогһоо ородог мүнгые 1527 миллион түхэригөөр ехэ болгохо гэһэн дурадхалые Бюджетнэ комисси оруулна. Эд бараа үйлэдбэрилхэ, наймаалха түсэбые ехэ болгоһоной ашаар эрьесын налогһоо ородог мүнгэн зөөри дээшэлдэг байна.

СССР-эй Гүрэнэй 1957 оной бюджедтэ иимэ заһабари оруулаад баталхаар дурадхагдана гэжэ депутат Сафронов мэдүүлээ.

Депутат Ж. А. Ташенев (Казахска ССР) зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудалаар түрүүлэн үгэ хэлэбэ. Энэ жэлдэшье хүдөө ажахын культурануудаа баян ургаса хуряахын, нийтын мал ажалые түргөөр хүгжөөхын зорилгоор республикымнай ажалшад хэмжээ абажа байна гэжэ депутат Ташенев хэлэбэ. Хони үсхэбэрилхэ шэнэ совхозуудые эмхидхэхэ тушаа ажал эндэ хэгдэжэ байна. Ноһоон бүд гаргадаг предприятинууд болон маханай комбинадуудые республикын хэдэ хэдэн городуудта бариха тухай асуудалтайгаар СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствэдэ, мяха, һү бүйлуулдаг промышленностиин министерстводэ үгэ хэлэгшэ хандаа.

Арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые, СССР-эй Гүрэнэй 1957 оной Бюджедые баталха гэжэ депутат Ташенев дурадхал оруулба.

Узбекистанай экономико болон культура 1956 ондо шэнэ хүсэтэйгээр хүгжөө гэжэ депутат С. Камалов (Узбекскэ ССР) мэдүүлээ. Республикын промышленность зургаадахи табанжэлэйнгээ түрүүшын жэлэй түсэбые 104 процентээр дүүргөө. Колхозууд болон совхозууд үнгэрэгшэ жэлдэ 2857 мянган тонно сэбэрлэгдэгүй хүбэн гүрэндэ тушаагаа. Культура, наука болон элүүрые хамгаалгые хүгжөөхэ талаар ехэ амжалта туйлагдаа.

КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй шиидхэбэриин ёһоор, Узбекистанай промышленностиин болон хүдөө ажахын хубилалта болоо гү гэжэ хараа һаа, республикын ажахыдахи хэдэ хэдэн шухала һалбаринууд гээгдэжэ ябана. Промышленностьда, капитальна барилгада, илангаяа хүдөө ажахыда бии байһан туйлай ехэ доторой резерв үшөөл муугаар ашаглагдана. Хүбэн тарилгые һайжаруулха тушаа хэдэ хэдэн асуудалнуудые түргөөр шиидхэхэ шухала байһан тухай депутат С. Камалов саашань хэлээ. Ажал ехэтэй хүдэлмэриие механизацилха гээшэ шиидхэгдэхэ асуудалнуудай нэгэн болоно. Мүнөө бии байһан хүбэн хуряалгын машинанаудые һайжаруулха, шэнэ машинанаудые бии болгохо тушаа ехэ ажал хэхэ хэрэгтэй.

Арадай ажахын түсэбые, СССР-эй Гүрэнэй бюджедые һайшааһа байһанаа депутат Камалов мэдүүлээ.

Депутат М. Рахматовта (Таджикска ССР) үгэ үгтэбэ. Промышленна продукци гаргаха түсэбөө республика болзорһоонь урид дүүргөө гэжэ тэмдэглээ. Хүдөө ажахыдашье, тэрэнэй гол һалбари болохо хүбэн тарилгадашье бага бэшэ амжалта туйлагдаа. Республикын колхозууд болон совхозууд 1956 ондо хүбэнгэй баян ургаса хуряаһан.

Республиканска органууд ажал ябуулгадахи дутагдалнуудые усадхахын, бии байһан резервнүүдые һайнаар хэрэглэхын зорилгоор Таджикистанай партийна, советскэ органууд хэмжээ абажа байна гэжэ депутат Рахматов саашань хэлээ.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ

(Түгэсхэл)

Сталинабадай текстильнэ комбинадай хоёрдохи ээлжээнэй барилгые түргэдхэхэ тухай асуудалтайгаар СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерстводэ, СССР-эй Барилгын министерстводэ депутат Рахматов хандаа. Комбинадай хоёрдохи ээлжээнэй барилгын ашаглалгада үгтэхэдэ хлопчатобумажна бүд жэл соо 42 миллион метр ехээр гаргагдадаг болохо юм.

Городууд болон тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо, арад зоной коммунально-ажаһуудалай эрилтые һайнаар хангаха хэрэгтэ мүнгэн зөөри нилээд ехээр һомолхо гэжэ түсэб дотор, тэрэшэлэн бюджедтэ хараалагдаа гээд үгынгөө түгэсхэлдэ депутат Рахматов мэдүүлээ. Энэ мүнгэн зөөрие бултыень ашаглахын тула республиканска органууд бүхы хүсэеэ элсүүлхэ юм гэжэ тэрэ найдуулаа.

Депутат **М. Д. Чубинидзедэ** (Грузинска ССР) үгэ үгтэбэ. Арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые, тэрэшэлэн 1957 оной гүрэнэй бюджедые СССР-эй Верховно Совет, бүхы совет арад нэгэн дуугаар дэмжэхэ бэзэ гэжэ найдажа байһанаа тэрэ мэдүүлээ. Валовой продукци гаргаха түсэбөө республикын промышленностиин 102 процентээр дүүргэһэн тухай нүхэр Чубинидзе тэмдэглэхэ зуураа үйлэдбэрие комплексноор механизацилха ба автоматизацилха, шэнэ техникэ хэрэглэхэ тушаа промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлээ гэжэ заагаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ сагай уларилай угаа муу байбашье, виноград, сай, цитрусова үрэ жэмэс, нооһо тушааха, һү һааха түсэб Грузида дүүргэгдээ.

Грузиин арадай ажахые хүгжөөхэ тухай депутат Чубинидзе хэлэхэ зуураа, үйлэдбэрие бүри һайнаар түсэблэхэ, хүдөө ажахын культурануудые зүбөөр хубаарилан тариха шухала байһан тухай мэдүүлээ.

Республикынгаа ажалшадай ажабайдал, ажаһуудал тухай депутат **А. М. Спиридонов** (Марийска АССР) хэлээ. 1955 онойхидо орходоо 1957 ондо һү, мяха хоёр дахин ехээр абадаг болохын, тусхайлан хэлэбэл һү, мяха абалгаар табанжэлэйнгээ түсэбые хоёр жэл соо дүүргэхын түлөө мүрысөөн Марийска совхозуудта мүнөө дэлгэржэ байна.

Республикын промышленна предприятинууд материально-техническэ хэрэгсэлнүүдээр хүсэд хангагданагүй, энэ асуудал үшөөл удаанаар шиидхэгдэнэ гэжэ нүхэр Спиридонов хэлээ. Зарим материалнууд самолёдоор асарагдана. Материалнуудые иигэжэ зөөхэдэ али зэргын гаргаша гарадаг байһаниинь иимэ тоо мэдээнүүд дээрэһээ элеэр харагдаха байна. Йошкар-Оладахи заводуудай нэгэн 1956 ондо авиатранспортда 600 мянга гаран түхэриг түлөө. Энэ мүнгэниинь самолёдоор асарһан бүхы ашаанайнь сэнтэй адли байгаа.

Захиргаанай аппарадай гаргашые хороохын зорилгоор Марийска АССР-тэ үнгэрэгшэ жэлдэ 66 организаци усадхагдаа гэжэ нүхэр Спиридонов мэдээсээ. Энээнэй ашаар ехэ зөөри алмагдаһан, арадай ажахы һайнаар хүтэлбэрилэгдэдэг болоһон байна.

Латвиин столица — Ригын предприятинуудай коллективүүдэй эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байһан тухай депутат **А. Э. Грасс** (Латвийска ССР) хөөрэжэ үгөө. 1956 оной түсэбэй гол показательнуудынь болзорһоо урид дүүргэгдээ. Тэрээнэй ашаар түсэбһөө гадуур 400 гаран миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдэжэ, гүрэндэ үгтөө. Заводууд жэл бүри шэнэ зүйлэй продукцинуудые гаргадаг болохоһоо гадна, техническэ хүгжэлтын түлөө, үйлэдбэрие нарижуулан һайжаруулхын түлөө тэмсэнэ. Депутат Э. Грасс эдэ бүгэдые ВЭФ заводой жэшээ дээрэһээ харуулаа. Нүхэр Грасс энэ заводто өөрөө 30 жэлэй турша соо хүдэлмэрилөө. Энэ завод һайн шанартай радиоприёмнигуудые, радиолнуудые, город хоорондын телефонно станцинууд болон элдэб аппаратурануудые бүтээн гаргадаг юм. Предприятидахи үйлэдбэри нарижуулан һайжаруулагдана. Хүдэлмэришэд, инженернүүд болон технигүүд техническэ хүгжэлтын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ уралан нарижуулгын 8 мянга гаран дурадхал үйлэдбэридэ хэрэглэгдээ. Эдэ дурадхалнуудай хэрэглэгдэһэнэй ашаар 22 миллион шахуу түхэригэй мүнгэн зөөри алмагдаа.

Рига городой хүдэлмэришэд үйлэдбэриингөө түсэбые, тэрэшэлэн 1957 онойнгоо түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын, Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе хүндэтэйгөөр угтахын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллаха юм гэжэ депутат Грасс найдуулаа.

Депутадууд **Н. Е. Авхимович** (Белорусска ССР), **Б. Овезов** (Туркменскэ ССР), **И. С. Беляев** (Карельскэ АССР) Национальностьнуудай Соведэй үсэгэлдэрэй заседани дээрэ үгэ хэлээ.

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси февралиин 7-до хүдэлмэрилжэ үргэлжэлһөөр.

(ТАСС).

Нютагай Соведүүдэй һунгалтада бэлэдхэл

Түрүү хүнүүд дэбжүүлэгдэнэ

Республикын холын нютагуудай нэгэн болодог Баргажанда аймагай, поселково, сельскэ ба сомоной Соведэй депутадта кандидадуудые дэбжүүлгэдэ зорюулагдаһан суглаанууд политическэ ехэ дэбжэлтэтэйгээр үнгэржэ байна.

Аймагай Соведэй депутадта кандидадаар 35 хүн дэбжүүлэгдээ. Тэдэнэй дунда хүдөө ажахын түрүү хүнүүд, интеллигенциин түлөөлэгшэд олон. Жэшээлхэдэ, XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд олон жэлдэ һаалишанаар хүдэлһэн коммунистка **Анна Ивановна Кожевинае** аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлбэ.

20 жэлэй туршада хонин ажалда хүдэлжэ ябаһан суута хонишон **Мэдэгма Гармаевна Дугаровае** Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид аймагай Соведэй депутадта кандидадаар нэгэн дуугаар дэбжүүлбэ.

Хүнтэйн МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив МТС-эй главна инженер **Василий Алексеевич Лбскутниковые**, Баргажанай леспромхозой хүдэлмэришэд тракторист **Николай Евграфович Зверьковые**, леспромхозой директор **Иван Илларионович Хацкевичые**, Баргажанай дунда һургуулиин коллектив багша **Лидия Даниловна Кожевинае** аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

В. Раднаев.

Депутадта кандидадууд регистрацилагдана

Мухаршэбэрэй аймагай Соведэй депутадта кандидадууд болгогдон дэбжүүлэгдэһэн 35 хүниие Окружной комиссинууд регистрацилба. Тэдэнэр колхозуудай, совхозой эрхим һаалишад, гахайшад, МТС-үүдэй механизаторнууд, эмхи зургаануудай, партийно-комсомольско органуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд болоно.

«Коммунизм» колхозой эрхим гахайшан **Федосья Ивановна Федотовае** аймагай Соведтэ һунгаха һунгуулиин 3-дахи округто регистрацилба. Нүхэр Федотова 16 жэл соо таһалгаряагүй гахай харууһална. Ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ 151 гахай шахажа, 135 центнер мяха гүрэндөө тушаагаа. Тиигэжэ колхоздоо 108 мянган түхэригэй олзо оруулһан байна. Мүнөө нүхэр Федотова даажа байдаг 7 эхэ гахайһаа толгой бүриин 20—20 поршоонхо абахаб гээд, тэрэнээ дүүргэхын түлөө ехэ оролдолго хэшээл гаргажа байна.

Аймсоведэй депутадта кандидадууд «Путь Ленина» колхозой эрхим һаалишан **А. Дьячкова**, «Эрдэм» совхозой һаалишан **Т. Кавалышина**, «Улаан-Шулуута» колхозой һаалишан **Г. Шагдарова** гэгшэдые Окружной комиссинууд регистрацилаа.

Т. Гармаев, манай корр.

Агитатор Савинов

Торнин аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо һаяхан үнгэргэгдэһэн агитаторнуудай семинар дээрэ Алцагай долоон жэлэй һургуулиин багша нүхэр К. А. Савиновай арад зоной дунда ябуулжа байгаа ойлгуулламжын хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хэлсэгдэбэ.

Олондо хүндэтэй, бэлэдхэл һайнтай туладань колхозой партийна эхин организаци 1956 оной октябрь һарада багша Кирилл Александровна Савиновые Хотогорой эбэртэ бодо малай һаалиин гүүртэдэ агитатораар томилһон юм.

Тэрэ сагһаа хойшо нүхэр Савинов долоон хоног бүри даалгагдаһан участогтаа заабол ошожо, малшадтай хөөрэлдөө үнгэргэдэг болоо.

Нүхэр Савинов политическэ хүдэлмэреэ колхозой ажалтай шадамараар холбожо ябуулдаг, малшадай дунда социалистическэ мүрысөө бодотоор эмхидхэнэ, һү һаалгаар арбан хоногой дүнгые показателиин доскада бэшэдэг.

Эдэбхитэй агитатор хододоо «Дайшалхы хуудаһануудые» гаргажа, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые, мүн малажалдахи дутуу дундануудые элирүүлжэ байдаг.

Үбэлэй үедэ һү һаалгые 2—2,5 дахин дээшэлүүлхэ гэһэн КПСС-эй обкомой III пленумэй тогтоол бэелүүлхэдэнь Кирилл Александровичын ябуулдаг агитационно хүдэлмэринь Хотогорой гүүртын малшадта нилээд туһална.

Энэ гүүртын һаалишан Цыбик Жаргалова үнеэдээ зоотехнигэй зохёоһон гуримай ёһоор эдеэлүүлжэ, үнеэдэй харууһалгые һайжаруулаа. Тиигэжэ Жаргалова колхоз соогоо түрүү һуури эзэлһэн байна. Фермэ дээрэ һү һаалга урда жэлэйхиһээ нилээд дээшэлээ. Хэрбээ 1956 оной январь һарын түрүүшын хорин хоногто энэ гүүртын һаалишад оройдоо 766 литр һү һааһан байгаа һаа, харин мүнөө жэлэй тэрэ үе соо 2479 литр һү һаагаа.

Энэ жэлдэ түрүүшынхеэ гүүртын үнеэд үбэлжэлгын үедэ уяада байлгагдана. Дүүжэн харгы малай байрада табигдажа, наг шэбхэ гаргаха, үбһэ солоомо зөөхэ малшадай ажалые нилээдгүй хүнгэдхөө.

Һаяхан фермын дэргэдэхи худаг дээрэ гэр баригдаба, һаяар малай тэжээл буйлуулха кормозапарник тодхоогдохо юм. Тиихэдэ һаалишад бүлеэн сэбэр худагай уһаар үнеэдээ уһалха арга боломжотой болохонь.

Нүхэр Савинов хүдөө ажахые һайнаар мэдэхын тулада партийна эхин организациин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн хүдөө ажахын экономико шудалха кружогой занятида ябалсадаг, өөрөө малшадтай хөөрэлдөө хэхэһээ гадна, тэдэнэртэ лекци, элидхэлнүүдые эмхидхэжэ байдаг.

Агитатор К. А. Савинов малшадай эрилтые һайнаар мэдэдэг дээрэһээ, политическэ хүдэлмэри ябуулхадаа ямар темээр, ямар хөөрэлдөө үнгэргэхэеэ мэдэдэг.

Мүнөө нүхэр К. А. Савинов өөрынгөө участогай зониие һунгуулиин Дүримтэй танилсуулаад, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ партиин Центральна Комитедэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгые шудалжа, тэрээниие малшадтаа тайлбарилан ойлгуулаа.

М. Цаганов.

Участково комиссиин гэшүүдэй зүблөөн

Ажалшадай депутадуудай Зэдын аймагай Соведэй гүйсэдком һунгуулиин Участково комиссинуудай гэшүүдэй зүблөө һаяхан үнгэргэбэ.

Һунгалтада бэлэдхэхэ үе соо, һунгалтын үдэр һунгуулиин Участково комиссиин хэхэ ажал, уялганууд тухайда аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр О. А. Борисов элидхэл хээ.

Удаань «Һунгуулиин советскэ системэ тухай», «Уласхоорондын байдал тухай» лекцинүүд уншагдаһан байна.

Манай корр.

Агитатор Фаина Григорьевна Мордеева Улан-Удын судна заһабарилгын заводой хүдэлмэришэдэй дунда һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агитатор Мордеева һунгагшадтай хөөрэлдөө үнгэргэжэ байна.

Д. Балдановай фото.

Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойдо

Улан-Удын оёдолой фабрикада Пелагея Илларионовна Любочкинагай хүтэлбэрилдэг оёдолшодой бригада ажалай үндэр бүтээсэ туйлан, үдэрэйнгөө даалгабарине 150—160 процент хүрэтэр дүүргэн, эрхим шанартай продукци гаргана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир нүхэр Любочкина ажаллажа байна.

А. Мантаевай фото.

Һайн шанартай хилээмэ барихын түлөө

Улан-Удын 2-дохи хилээмэнэй завод байгуулагдаһанһаа хойшо жэл болобо. Энэ үе соо заводой коллектив шэнэ технологие үйлэдбэридэ зоримгойгоор нэбтэрүүлэн, продукциин шанарые һайжаруулхын түлөө ехээр оролдоо.

Заводой хүдэлмэришэд үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, шэнэ жэл гаратар зуу гаран тонно хилээмэ, бүүлхэ түсэбһөө гадуур бариһан байна. Энэ амжалта тус завод хайшан гэжэ туйлааб гэхэдэ, нэн түрүүндэ ажалдаа шэнэ түрүү арганууды хэрэглээ. Гараар хэгдэдэг гол хүдэлмэрие механизацилаа, хуушан техникээ шэнэлэн заһабарилаа. Жэшээлбэл, талха һагнадаг, зуурадаг шэнэ машинанууд тодхогдоо. Хилээмэ баридаг пэшэнгэй шэнэлэн заһабарилагдахаһаа гадна, баригдаһан хилээмэ, бүүлхэнүүд вагонеткээр зөөгдэдэг болоһон байна. Ажалдаа иигэжэ шэнэ арга хэрэглэһэнэйнгээ ашаар тус завод сүүдхэ соо 25 тонноһоо дээшэ эрхим шанартай хилээмэ, бүүлхэ баридаг, макарон гаргадаг болобо. Мүн сүүдхэ соо аяар 9 хүнэй хэхэ ажал хороһон, үйлэдбэридэхи гаргашань (1 тонно продукци бүхэндэ) 10 түхэригөөр бага болоһон байна.

Һайнаар хүдэлдэг, ажалаа һайса мэдэхэ, баян дүй дүршэлтэй хүнүүд заводто нилээд олошороо. Хилээмэ баридаг цехын начальник нүхэр М. С. Халиченко энэ заводто 15-дахи жэлээ хүдэлмэрилжэ байна. Мүнөө үедэ нүхэр Халиченко залуу хүдэлмэришэдые өөрынгөө мэргэжэлдэ олоор һургана. Тэрэнэй һургажа гаргаһан хүдэлмэришэд — хилээмэ һуулгагшад К. Д. Заболотская, В. П. Беспятова, талха зуурагша Н. Д. Довичук гэгшэд эрхим ажалаараа суурхана. Мүн талха эһээгшэд Ю. М. Овчинникова, М. В. Маслакова, микробиолог Л. И. Киселева гэгшэд хилээмэнэй шанар һайжаруулхын түлөө саг үргэлжэ тэмсэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус заводой коллектив өөһэд хоорондоо социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, Октябрьска революциин 40-дэхи жэлэй ойн һайндэрые ажалай амжалтаар угтахын тула эдэбхитэйгээр тэмсэжэ байна.

Н. Хазагаев.

Шэнэ уялга

«Механлит» заводой коллектив КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй һүүлээр дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абаһан байгаа. Тэдэнэр жэлэйнгээ түсэбые декабриин 5-да дүүргээд, түсэбһөө гадуур үшөө 700 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаха гэжэ шиидэһэн юм.

Мүнөө энэ заводой хүдэлмэришэд ажалайнгаа эршые улам шангадхажа, абаһан уялгануудаа болзорһоонь бүри урид, Октябрьска революциин 40-дэхи жэлэй ойн һайндэр хүрэтэр дүүргэхын тула эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна.

Нүхэр Р. П. Ершовой хүтэлбэрилдэг бригадын слесарьнууд болон гагнуургшад үдэрэйнгөө даалгабарине 160 процент хүрэтэр дүүргэдэг болоо. Мүн зарим хүдэлмэришэд Кравцов, Загузин болон бусад үдэр бүри нормоёо 200 процентһээ үлүүлнэ. **Н. Тюрнев.**

Арадай творчествын байшангай хүдэлмэри тухай

Улад зоной оюун бэлигые бадаруулгада Арадай творчествын байшан ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Уранһайханай самодеятельность, уралан дархалха ба зураха, уран гоёор оёхо гэхэ мэтэ асуудалнууд тус байшангай хараа доро байха ёһотой. Хото городоор, хүдөө нютагуудаар арадай дундаһаа тодоржо гараһан дуушад, хатаршад, дархашуул, оёдолшод олон. Тэдэниие элирүүлжэ, мэргэжэл шадабариень дээшэлүүлжэ, дүй дүршэлыень олоной дунда дэлгэрүүлхэ гээшэ Арадай творчествын байшангай хүндэтэ хэрэг болоно.

Бүхэдэлхэйн залуушуулай зургаадахи (ээлжээтэ) фестиваль энэ оной август соо Москвада үнгэргэгдэхэнь. Тэрэнэй урда тээ советскэ залуушуулай бүхэсоюзна фестиваль мүн лэ Москвада болохо юм. Энэ фестивальда манай республикын түлөөлэгшэд хабаадалсаха байна. Энэмнай хүндэтэйшье, харюусалгатайшье хэрэг гээшэ. Фестивальда амжалта туйлахын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэри эртээнһээ хэгдэхэ ёһотой байгаа.

Республикын Арадай творчествын байшан хүдөөгэй уранһайханай самодеятельностьдэ туһаламжа болгон, репертуарна хуудаһануудые, зүжэг нааданууды, фестиваль үнгэргэхэ заабари саг соонь эльгээһэн байна.

Гэбэшье, тус байшан зоной дундаһаа хурса бэлигтэниие элирүүлжэ, фестивальда хабаадуулха талаар ехэ юумэ хээдүй байһаар. Хэдэн олон хэмжээ-ябуулганууд, курсанууд Арадай энэ байшангаар эмхидхэгдэһэн, түсэбүүд яһала олоор табигдаһан байха юм.

— Октябрьска революциин 40 жэлэй ойдо зорюулан,—гэжэ тус байшангай хүдэлмэрилэгшэд нүхэд Бажеев, Ринчинов хөөрэнэ,—тусхай хэмжээ-ябуулга хараалаад байнабди. Тэрээнииемнай Культурын министерство һайшаажа баталаа. Тэрэнэйнгээ ёһоор мүнөө үедэ ажалланабди.

Байшангай хүдөө эльгээһэн олон заабаринууд зарим газарта дүүргэгдэнэгүй. Теэд иимэ байдал байшангай хүдэлмэрилэгшэдэй һанааень зобооногүй.

Фестивалиин эхилхэнь тиимэшье холо бэшэ болоо. Предприяти, эмхи зургаан, колхоз, МТС-үүдээр февраль һара соо фестивалиин нэгэдэхи шата эхилхэ ёһотой. Гэхэ зуура, республикын зарим аймагуудаар фестивальда бэлэдхэл хангалтагүйгөөр ябажа байна. Мухаршэбэрэй, Байкало-Кударын, Зэдын, Хориин аймагуудай зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала хэрэгтэ анхарал багаар табина. Фестиваль үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитедүүдшье тогтоогдоодүй байһаар. Энэ хэрэгтэ залуушуул үсөөхэнөөр хабаадуулагдана. Бурят арадай һайн, һонирхолтой дуунууд, хатар наадан гэхэ мэтэ үсөөншэгөөр бэлдэгдэнэ.

Теэд Арадай творчествын байшан хүдөөгэй самодеятельностиин эдэбхитэдтэ бирагай туһаламжа үзүүлнэгүй. Байшангай хүдэлмэринь хүтэлбэрилхы дурадхалнуудые эльгээлгээр лэ гол түлэб хизаарлагдана. Хүдөөгэй зарим нютагуудаар фестивальда бэлэдхэл үнгэрэгшэ намарһаа хойшо эхилэнхэй. Тиигэбэшье Арадай творчествын байшан январь һарын эсэс болотор хүдөөгэй самодеятельностьдэ тодорхой туһа хүргөөгүй байшоо. Харин һаядаал, ехээр оройтожо хүнүүдые хүдөө гаргаһан байна.

Бурят арадай дуу, хатарай баялигые улам хүгжөөн дэлгэрүүлхэ, урданай ба мүнөөнэй ирагуу һайхан дуунуудые суглуулжа бэшэхэ, шэнжэлхэ гээшэ ехэ удхашанартай. Зарим нютагуудта үнинэй, хуушаршаһан, удхынгаа талаар мүнөөнэй байдалда таарахагүй дуунуудые дууладаг байһаар. Гэхын дашарамда, удхаараа һайн, үгөөрөө уран хурса дуунууд үшөөл үсөөн байна. Шэнэ хатар нааданууд зохёогдоногүй шахуу. Хоёр нэгэн бурят хатар зохёогдоһоншье һаа, олоной дунда дэлгэрүүлэгдэнгүй, саарһан дээрэ үлэшэнэ.

Манай бурят зон хүгжэмдэ ехэ дуратай юм. Бүри үни сагһаа хойшо хүгжэмэй элдэб хэрэгсэлнүүдтэй байжа, ирагуу гоё аялгатай элдэб хүгжэм наададаг байгаа. Хүнэй «сэдьхэлые хүдэлгэмөөр» лимбэшэн, хууршан хүдөөгөөр яһала байдаг гээшэ. Тиимэл ушарһаа, бурят хүгжэмые бүри үргэн далайсатайгаар хүгжөөхэ аргатайбди.

Гэбэшье, лимбэ, хуур гэхэ мэтэ үндэһэн хүгжэмэй хэрэгсэлнүүдые олоор бэлдэжэ, зоной дунда дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ анхарал үшөөл багаар хандуулагдана. Хүгжэмэй шэнэ хэрэгсэлнүүдые һанаашалан зохёохо, мүнөө байһан хэрэгсэлнүүдые улам нарижуулан һайжаруулха шухала. Энэ талааршье Арадай творчествын байшан мүртэй юумэ үшөөл хэнэгүй гэжэ хэлэмээр.

Энэ байшангай хүдэлмэрилэгшэд хүдөө нютагуудта ябахадаашье, гол түлэб зүжэг наада табилгаар хүдэлмэреэ хизаарлана. Нүхэд Бажеев, Ринчинов хүдөөгэй самодеятельностиинхидтэ хүгжэм, хореографи гэхэ мэтын талаар тодорхой туһаламжа үзүүлдэггүй байна. Тиимэ мэргэжэлтэдгүй болобошье, оперо ба баледэй театрынхидые, филармониин хүдэлмэрилэгшэдые үргэнөөр хабаадуулан, хүдөөгэй уранһайханай самодеятельностьдэ туһалха аргатай.

Тиимэ болохолоороо Арадай творчествын байшан арадай дуу, хатарые хүгжөөн дэлгэрүүлхэ уялгатай эмхи зургаан аад, үнэндөө өөдтэй юумэ хээгүй байһаар.

Тус байшангай хүдэлмэринь гансал дуу, хатараар хизаарлагдахагүй, харин арадай аман зохёол суглуулан бэшэхэ ба согсолхо, уран бэрхэ дархашуулые, һиилүүршэдые, оёдолшодые элирүүлжэ, хэһэн бүтээһэн юумэнүүдыень шэнжэлхэ, тэдээндэ али болохо туһаламжа үзүүлхэ, дүй дүршэлыень олоной дунда дэлгэрүүлхэ, тиигэжэ бурят арадайнгаа үндэһэн культурые хүгжөөхэ ёһотой. Хүдөө нютагуудаар мүнгэшэ, алташа, мүн ондоошье юумэ уран наринаар хэдэг дархашуул олон ха юм. Гэбэшье, тэдээн тухайда нютагайнь зонһоо бэшэн мэдэдэггүй, тэдэнэрэй уран гараараа бүтээһэн зүйлнүүд зарим ушарта хэрэгсээгдэдэггүй байха юм. Тиимэ дархашуулда туһаламжа үзүүлэгдэхэһээ байтагай, илангаяа һүүлэй үедэ ямаршье анхарал хандуулагдахаяа болишонхой.

Уран, нарин дархашуулай хэһэн юумэнүүд республика соохи ямар нэгэн газарта согсологдожо, суглуулагдажа байха зэргэтэй. Тиимэ «түбынь» Арадай энэ байшан, зураглан харуулха искусствын музей болохо байгаа. Гэбэшье, Арадай творчествын байшан дархашуултай, оёдолшод болон бусад нарин мэргэжэлтэдтэй холбоо барисаа байгуулжа, хүдэлмэридэнь ёһотой туһа хүргэхэ талаар, арадай уран бэлигтэниие хүмүүжүүлхэ талаар ехэ юумэ хээгүй байна.

Хото городоор, хүдөө нютагуудаар арад зоной дундаһаа шалгаран гараһан уранзураашад мүн лэ олон. Илангаяа залуушуулай дунда, һурагшадай дунда иимэ хүнүүд олон байдаг. Теэд тэдэниие элирүүлжэ, анхаралдаа абаха, заабари үгэхэ шухала байгаа. Залуу уранзураашадай зурагуудай выставкэ үе болоод лэ эмхидхэбэл, тэдэнэрэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһатай байха һэн. Харин энээндэ Арадай творчествын байшан, мүн республикын Уранзураашадай союз һаналаа табинагүй.

Арадай творчествын байшангай хүдэлмэрие һайжаруулхын тула республикын Культурын министерство хэмжээ абаха зэргэтэй. Хүдэлмэрилхэ услови тус байшанда хангаха шухала. «Байшан», «гэр» гэжэ нэрлэгдэдэг аад, ямаршье байрагүй тэрэнэй байһаниинь гэмшэлтэй. Хүгжэмэй училищиин бишыхан нэгэ таһалга соо энэ «байшан» оронхой. Тэндэнь уйтан, таарамжагүй: хүнэй эрьелдэхэшье аргагүй гэхээр. Харин библиотекын номууд, бусадшье хэрэгтэй юумэнүүд ямаршье гуримгүйгөөр эндэ тэндэ ябталаатай байдаг.

Тиигэбэ яабашье, Арадай творчествын байшан хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха арга боломжотой. Байшангай хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи үүсхэл, оролдолго хэшээл гаргахань шухала. 1959 ондо Москвада болохо бурят-монгол искусство болон литературын декадада бэлэдхэлдэ тус байшан эдэбхитэйгээр хабаадалсаха зэргэтэй. Хото городуудай болон хүдөө нютагуудай культурын эмхи зургаанудтай нягта холбоотойгоор хүдэлжэ, уранһайханай коллективүүдтэй бата бэхи холбоо барисаа байгуулан, улад зоной оюун бэлиг бадаруулан хүгжөөхэдэнь тодорхой туһаламжа үзүүлхэ гээшэ Арадай творчествын байшангай арюун уялга болоно. Арад зоной дундаһаа элирэн тодоржо гараһан бэрхэ дархашуул, уранзураашад, оёдолшод, һиилүүршэд гэхэ мэтэ нарин мэргэжэлтэдые мэдэхэ, тэдэнэрэй хүдэлмэридэ туһалха, арадай соёл культурые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ ёһотойбди.

Д. ДУГАРОВ.

Хурьгадые хайшан гээд зүбөөр абажа түлжүүлхэб

Түл абалга — хонин ажалай эгээл харюусалгатай үе мүн. Хурьгадые бэхэ байра һайнаар бэлэдхэбэл, эхэ хонидой, хурьгадай бэхэ байра һайнаар бэлэдхэбэл, эхэ хонидой, хурьгадай хойноһоо харууһа һайнаар эмхидхэбэл, шэнэ түл гарзагүйгөөр тобиржон үдэдэг юм.

Хонидые хурьгалуулдаг, хурьгадые түлжүүлдэг гээгдэнги арга манай зарим колхозуудта үшөөл хэрэглэгдэһээр. Энэ аргын эгээн муу талань юуб гэхэдэ: үбэл, хабартаа гараһан хурьгадые эхэһээнь амяарнь, дулаан байрада байлгажа, үдэдхэдээ миил 2—3 дахин хүхүүлдэг юм. Үбэлэй ута һүни хурьгад эхэһээн амяараа байлгагдадаг. Энээнһээ боложо хурьгад удаан түлжэдэг. Иимэ аргаар түлжүүлэгдэһэн хурьгад 4—5 һара болоод эхэһээн һалгаагдахадаа миил 18—20 килограмм татадаг. Тус аргын нүгөөдэ муу талань юуб гэхэдэ, хурьгад олоороо байхадаа эхэеэ олонгүй, хооһоор үлөөд, зариманиинь үхэдэг бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын колхозууд хурьгадые эхэтэйнь суг байлгажа харууһалдаг болоһон байна. Гэхэ зуура, энэ арга хэрэглэхэдээ алдуу гаргадаг ушар үзэгдэнэ: хурьгадые сүүдхэдээ 2—3 дахин хүхүүлдэг байһаар.

Яахадаа тингэнэб гэхэдэ, хурьгадые эхэтэйнь байлгажа харууһалдаг аргые олохон мэргэжэлтэд буруу ойлгодог гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хонидые хурьгалуулжа, хурьгадые эхэтэйнь хамта байлган харууһалдаг аргые гол түлэб Коврино-базова арга гэжэ нэрлэнэб. Иимэ арга сакманна аргаһаа гүгээрээ илгаатайб гэхэдэ, хүйтэнэй сагта эхэ хонидые бэлшээхэдээ, хурьгадыень амяарнь хотон соо үлөөдэг юм.

Хонидой түл абалгын, хурьгадые түлжүүлгын энэ түрүү аргые манай республикын колхозуудта үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Тиимэһээ, эдэ аргануд тухай эндэ тодорхойгоор бэшэгдэхэнь.

ХУРЬГАЛХА ХОНИДЫЕ ХАЙШАН ГЭЖЭ ХАРУУҺАЛХАБ

Эхэ хонидой хээлиин ехэ боложо ябахадаа бүри һайнаар эдеэлүүлхэ шухала. Энэ үедэ хониной тамирые һулдуулхагүйн тула оролдохоһоо гадна, мүн хээлиинь һайнаар хүсэлжэхын тула тордохо хэрэгтэй юм. Хонидые муугаар эдеэлүүлхэдэ һула муу хурьга түрэдэг, удаань һуулгатай байжа, хурьгаяа садхаахагүйнь мэдээжэ.

Тиимэһээ хурьгалха хонидой харууһан, тэжээл тушаа анхарал табиха хэрэгтэй. Хурьгалха дүтэлһэн хониндо үдэртөө 200 грамм таряа талханай зүйл үгэбэл һайн. Энээнһээ гадна 1—1,5 килограмм үбһэ, 0,5—1 килограмм зелёнко, 0,5—1 килограмм шэмэтэ тэжээл үгтэхэ ёһотой.

Үбһэ тэжээлээр дутамаг газартахяа хурьгалха хонидые зелёнкын, бусад культурануудай узуур дээгүүр адуулхада һайн. Адуулхын үедэ хажуугаар сүүдхэдээ 0,5—0,8 килограмм үбһэ хонидтоо үгэлсэхэдэ, январь ба февраль һарануудта хүшэеэ алдадаггүй юм. Энэ үедэ хурьгалха хонид ундаа ехээр хүрэдэг, тиимэһээ тэдэниие сүүдхэдээ 2 дахин заабол уһалжа байха шухала.

Хонидой хурьгалха дүтэлхэдэ һүүлэйнь, дэлэнгэйнь хажуугаархи, хойто хүлнүүдэйнь зосоо талын нооһые хайшалха хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, тэндэхи шэрэлдэшэһэн һабидаг нооһые хурьган хүхөөд, үбшэ абажа болохо бшуу.

ХУРЬГАТАЙ ХОНИДОЙ БАЙРА ТУХАЙ

Үбэлдөө хурьгатай хониндо хайшаа хайшаа хоёр метр үргэнтэй талмай хэрэгтэй. Хонидой байра һаруул, хуурай, хажуу талаһаан һэрьехэ забһаргүй байха зэргэтэй. Хонидой хурьгалхаһаа урид байра соонь дезинфекци хэжэ, ханануудыень сагаадаха шухала.

Жэшээнь, 600 толгой хонидые хурьгадтайнь суг байлгахын тула 1—1,5 метр талмайтай 35—40 хэһэг бага таһалганууд, хонидой хурьгалха таһалга, мүн сакмануудай байхаар 17—19 хашаа байбал хүрэхэ. Хурьгатай хонидой гү, али сакманай хашаануудые нэгэ метр, метр хахад, гурба метр утатай хаамагуудаар барижа болохо. Сакманай хашаануудые үбэлэй түл абалгын үедэ кормушка мэтэ хаамагуудаар барихада таарамжатай. Юундэб гэхэдэ, хашаануудай ханань үбһэ, солоомо хэжэ үгэхэ кормушка боложо үгэхэ ха юм.

Хурьгатай хонидой байха байрые таһалга, хашаа болгожо хубаахадаа ехэ багыень, ямараар баригдахыень хараада абаха шухала. 600-гаад эхэ хонидой отарын байрада иимэшүү таһалгануудые барибал зохистой гэжэ һанагдана.

Хурьгатай хонидой байра 5—8 градусһаа хүйтэн бэшэ, 10—12 градусһаа дулаан бэшэ байха зэргэтэй. Гэбэшье, хүйтэн дулаанай гэнтэ хубилһанһаа, мүн шиигтэй байһанһаа, һалхи һэрьеһэнһээ боложо хурьгадай хүйтэ абадаг, үбдэдэг ушар олон үзэгдэнэ. Илангаяа таһалгануудта, нарай хурьгадай хашаануудта хүйтэн дулааниинь нэгэ жэгдэ байха ёһотой.

Хурьгадай хүйтэ абахагүйн тулада хэбтэриинь зузаан, хуурай байлгаха хэрэгтэй. Байрынь дулаан һаа, хурьгадай доро солоомо дэбдихэ, хэрбээ хүйтэбэр байгаа һаань — хохир дэбдихэдэ болохо. Хохирой зузааниинь 8—10 сантиметрһээ нимгэн байха ёһогүй.

ХОНИДОЙ ХУРЬГАЛХА ҮЕДЭНЬ ЮУ ХЭХЭБ

Хурьгалха хонидые һайнаар харууһалха, шадаал һаа хээрэ бэлшээри дээрэ хурьгалуулхагүй гэжэ оролдохо ёһотойбди. Тиимэһээ хээли ехэтэй хонидые бэлшээридэ гаргангүй, байрадань эдеэлүүлхэ шухала.

Хээрэ гараһан хурьган эхынгээ бэлшээриһээ бусатар хүхыень хүхэнгүй үлэшэдэг. Юун дээрэһээ тиигэнэб гэхэдэ, хурьгалһан хонид зарим ушарта байрадаа асарагдадаггүй, үгышье һаа хонишод тэрээниие талада барижа шададаггүй байна бшуу.

Үбэлэй үедэ хонидой хээрэ хурьгалхань ехэ аюултай: хурьгад бэлэхэнээр хүйтэ абадаг юм. Хурьгалха дүтэлһэн эхэ хонидые байрадань түргэхэн асарха шухала.

Хурьгалхадаа ехээр ядаһан хониндо хонишон туһалдаг. Эхэһээ гарахатайнь сасуу хурьганай хоншоорто няалдаһан залхагые аршажа, амилхадань хүнгэн болгохо хэрэгтэй. Зарим хонид түрэхэдөө ехэ ядаад, һүүлээрнь хурьгаяа долёохошье шадалгүй болошодог. Тиимэ ушарай тохёолдоо һаа, хурьгыень зөөлэхэн үбһөөр аршаад, эхэдэнь үнэрдүүлхэдэ һайн.

Эхынгээ умайһаа хурьганай гарахада, хүйһэниинь таһардаг юм. Хэрбээ таһараагүй һаань, гэдэһэнһээн 8—10 сантиметр холуур хайшалаад, узүүртэнь иод түрхидэг. Хурьгалһанай һүүлээр 1—2 час үнгэрхэдэ удаажань гараха ёһотой. 5 часай туршада удаажын гараагүй һаа, ветеринарта дуулгаха шухала. Хурьга гаргаһан хониной доронь байһан хохир удаажа хоёрые сүглуулжа, галдажархихада болохо. Хурьгалһан хониие хурьгатайнь суг тусхай таһалгада оруулжа, сакман хүсэтэрнь тэндэ байлгадаг.

Гараһанһаань хойшо 20—30 минутын үнгэрхэлөөр хурьгадые эхэдэнь табижа хүхүүлхэ хэрэгтэй. Эгээ түрүүшынхеэ хүхэхынь урда тээ марганцовкотой уһанда норгоһон полотенцеэр эхынь дэлэнгые аршадаг гү, али соодотой бүлеэн уһаар угаадаг юм. Дэлэнгэй хажуугаар һанжаһан ута нооһые хайшалжа абаха хэрэгтэй.

Өөдэргэ, тобир хурьган гараһаар 20—28 минута болоод тэнжэдэг, эхэеэ хүхэжэ эхилдэг. Харин үлбэр, муу хурьгые барижа хүхүүлээгүйдэ, өөрөө бодожошье шадахагүй, хүхэхэеэшье оролдодоггүй юм. Зарим залуу хонид түрүүшээр хурьгаяа дүтэлүүлэнгүй байдаг. Тиигээ һаань, хурьгые хэдэн дахин табижа, дадхаан абхуулха шухала.

Түрүүшын нэгэ хоёр үдэрэй туршада 2—3 час болоод лэ хурьгадые хүхүүлдэг һаа, саашадаа 4 час соо нэгэ дахин хүхүүлхэ хэрэгтэй. Ахалагша хонишод һая түрэһэн хонидоо түрүүшээр 2—3 час болоод лэ эрьежэ, бодхоожо, хурьгадыень хүхүүлхэ зэргэтэй. Эхэ хурьган хоёрые түргөөр олохын тулада нюргандань адли тэмдэг шэрээр табидаг юм.

Хурьгалһанайнгаа һүүлээр хонин ехээр ангадаг. Теэд хониндо гансата ехээр уһа уулгажа болохогүй. Хоёр час соо нэгэ литр бүлеэн уһа үгэжэ ундыень харюулха хэрэгтэй. Саашадаа үдэрэй хоёр дахин — үглөөгүүр, үдэшэ уһалагдадаг. Хурьгатай хониндо дуратай соонь үбһэ тэжээл, таряа талханай зүйл эдюулхэдэ һү ехэтэй болоод, хурьганиинь хододоо садхалан байдаг.

Хурьганай эхээ өөрөө оложо хүхэдэг болотор, мүн эхынь хурьгаяа энхэрдэг болотор — тэдэниие амяараа таһалгада байлгаад, һүүлээрнь сакманда оруулха шухала. Тобир һайн хурьгатай хонидые нэгэ сүүдхэһээ үлүү амяарнь байлгаһанай хэрэггүй.

САКМАНУУДЫЕ ХАЙШАН ГЭЖЭ БҮРИДҮҮЛХЭБ

Хурьгатай хонидые зүбөөр харууһалхын тулада, тэдэниие бүлэг бүлэгөөрнь (сакман болгожо) байлгадаг. Сакмануудые бүридүүлэнгүйгөөр хурьгатай хонидые һайнаар харууһалхын, хурьгадые бүрин бүтэнөөр түлжүүлхын аргагүй. Тиимэһээ сакмануудые эмхидхэхэ хүдэлмэри түл абалгын үедэ эгээн шухала лэ хэрэг мүн.

Сакманда ехэнхидээ нэгэ үдэр гараһан хурьгад табигдадаг. Хурьгадай нарай байхада сакман дотор үсөөн хонид байха ёһотой. Саашадаа хурьгадай түлжэхэ тума 2—3 сакманиие нэгэдүүлжэ болохо юм. Зүгөөр, сакмануудые нэгэдүүлхэ гэжэ ехээр мэгдэһэнэй хэрэггүй. Юундэб гэхэдэ, томо жэжэ хурьгад ниилэхэдээ жэжэнүүдынь эхээ алдажа, хэдэн час соо хүхэнгүй ябадаг. Тиигээд һүүлээрнь эхээ олоходоо үлүүсэ хүхэжэ, дотороо үбдэдэг. Сакманууд иигэжэ бүридүүлэгдэдэг.

Хурьгадай наһан үдэрөөр	1—5	5—8	9—12	13—20	21—30
Сакманда ородог хонидой тоо	10—13	25—30	35—45	75—90	180—250
Сакманай тоо	8—10	3	2	2	1

Хэрбээ отарын хонид февралиин 1-һээ хурьгалжа захалбал, тэрэ һүниндөө 10 хонин, үглөө үдэрынь 13 хонин хурьгалаа гэлэй. Февралиин 1-нэй һүни хурьгалһан 10 толгой эхэ хонин февралиин 2-то сакмануудай 3-дахи хашаагай 1-дэхи таһалгада оруулагдаха. Иигэжэ отарада түрүүшын сакман эмхидхэгдэбэ гээшэ. Февралиин 1-нэй үдэр хурьгалһан 13 эхэ хонид хурьгадтаяа хамта сакмануудай 3-дахи хашаанай 2-дохи таһалгада абаашагдаха. Иигэжэ хоёрдохи сакман бүридэнэ.

Түрүүшын хоёр сакмандахи хурьгадай 5 хоноходонь ниилүүлжэ, 4-дэхи хашаанда оруулна. Нарай хурьгадай байха таһалгын сүлөөрхэдэ, амяараа таһалгада байһан хурьгад эхэнүүдтэеэ тэндэ асарагдана. Иигэжэ хурьгадай томо болохо бүринь сакмануудай тоо олошоржо, хонидой хурьгалжа дүүрэхэ багта бүхы сакманууд бүрилдэдэг.

Түл абалгын эхилхэдэ хурьгалаадүй байһан хонид 4—7-дохи хашаануудта байлгагдана.

Нарай хурьгадай сакмануудые хамтаруулхадаа өөдэгүй, муу хурьгатай хонидые адли ниилүүлэнгүй, харин тэдэниие тусхай сакман болгобол таараха байна.

Түл абалгын үедэ хонишодой ажалые зүбөөр эмхидхэхэ шухала. Эгээн орёо нарин, шадажа хэхэ хүдэлмэриие дүй дүршэл ехэтэй хонишодто даалгаха хэрэгтэй. Хурьгалһанайнь удаа түрүүшын үдэрнүүдтэ эхэ хонидой, нарай хурьгадай хойноһоо харууһалха, сакман болгожо хубааха хүдэлмэри эгээн харюусалгатай юм. Тиимэһээ тэрэ хүдэлмэриие ахалагша хонишон дүүргэхэ ёһотой. Сакманшад тус тус сакмануудай хонидые хурьгадтайнь хамта харууһалдаг, эдэнэй ажалые ахалагша хонишод ходо хинан шалгажа байдаг.

Сакманшан юу хэхэ ёһотойб гэбэл, үбэлэй үедэ бэлшээгдэдэг хонидые адуулха, эдеэлүүлхэ, уһалха уялгатай. Эхэнүүдэйнь бэлшээриһээ ерэхэдэ хурьгадые хаража байгаад хүхүүлхэ, мүн хурьгалһан хонидые үдэртөө 4 час болоод лэ байрадань асаржа, хурьгатайнь ниилүүлэн хүхүүлхэ ёһотой.

Энэ жэлдэ түрүү арга үргэнөөр хэрэглэжэ, тобир тарган хурьгадые түлжүүлхэ гээшэ МТС-үүдэй, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, хонишодой нэрэ хүндын хэрэг мүн.

В. Родионов, хүдөө ажахын наукануудай кандидат.

Сэлэнгын аймаг.
Үрмын Адаг.

В. И. Чапаевай түрэһөөр 70 жэлэй ойдо

УРАЛЬСК. Улаан Армиин элитэ полководец В. И. Чапаевай дурасхаалые Баруун Казахстанай ажалшад нангинаар хүндэлэн ёһолдог юм. Урал шадарай нютагуудые революцида эсэргүү харша бандануудһаа сүлөөлэлгын түүхэтэй полководецын дайшалхы зам нягта холбоотой юм.

Уральскда чапаевска дивизиин штабай байһан, мүн 1919 ондо Чапаевай өөрынь байһан гэрнүүдтэ мемориальна досканууд табигдаа. Городой түбтэ полководецын бюст табигданхай.

Урдын Лбищенскэ станцида, мүнөөнэй Чапаево посёлогто Уралай үндэр эрье дээрэ Чапаевай памятник байдаг. Энэ шадар комдив наһа бараһан байгаа бшуу. Посёлогой тэг дунда Чапаевай памятник бодхогдонхой.

Уральскын ажалшад Чапаевай түрэһөөр 70 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэхэ бэлэдхэл хэжэ байна. Февралиин 9-дэ баярай вечер болохо юм. Гражданска дайнда хабаадаһан хүнүүд энэ вечертэ уригданхай. Чапаевецуудтай хөөрэлдөөнүүд болон уулзалганууд һунгуулиин участогуудта, предприятинуудта болон һуралсалай газарнуудта болоно.

САРАТОВ. Легендарна герой В. И. Чапаев бага ба залуу наһандаа Саратовска областиин Балаково городто ниилээд үни байһан юм. Чапаевтанай бүлын гэр эндэ бии. Тэрэнь 1948 онһоо музей болгогдонхой. Комдивай, тэрэнэй бүлын хэрэглэжэ байһан юумэнүүд эндэ табигданхай. Фотозурагууд, документнүүдэй фотобуулгабаринууд Улаан Армиин оюун бэлигтэй командирнуудай нэгэнэй ажаябадал ба ажал -ябуулгые элеэр харуулна. Эдэ үдэрнүүдтэ музейдэ хүн олоор ороно.

В. И. Чапаевай Пугачевскдохи музейдэ хүнүүд олоороо орожо харана. Василий Ивановичын һамгантаяа, үхибүүдтэеэ хамта нэгэ хэдэн саг соо байһан квартирада энэ музей эмхидхэгдэнхэй.

Саратовска Заволжиин тала дайдануудта болоһон ниилээд олон байлдаануудта В. И. Чапаевай дивизи илалтануудые туйлажа гарадаг байһан юм. Эдэ газарнуудаар Саратовска ажалай резервнүүдэй техникумэй санашад аяншалгада гараа. Легендарна комдивай аша -үйлэдбэриин һуралсалай мастер Валентин Чапаев санашадые толгойлно.

Февралиин 7. (ТАСС).

В. И. Чапаевай түрэһэн нютагта

ЧЕБОКСАРЫ, февралиин 7. (ТАСС). Гражданска дайнай герой, 25-дахи стрелково дивизиин командир Василий Иванович Чапаевай түрэһөөр 70 жэлэй ой февралиин 9-дэ гүйсэбэ.

В. И. Чапаевай түрэһэн нютаг— Чувашска Республикада энэ ойн баярта бэлэдхэл хэгдэжэ байна. 1887 ондо бэшэгдэһэн метрическэ дэбтэрэй фотокопиие Чебоксарын нютагай музейдэ ерэһэн зон һонирхон харанад. Чебоксарска уездын Будайка гэжэ деревнидэ байһан Чапаевай бүлэнэрэй гэрэй макет мүн лэ эндэ харуулагдана.

Мүнөө Будайка үгы болонхой. Республикын столицатай тэрэ ниилээ юм. Тэрэ газарай оршон тойрон предприятинууд байгуулагданхай. Тосхондо хойшодоо бии болохо проспектнүүдэй нэгэндэнь Чапаевай нэрэ үгтэхэ юм.

В. И. Чапаевай түрэһэн ойн үдэртэ Чебоксарын ажалшад баярай заседани хэжэ, алдарта геройдоо памятнигай һуури табиха гэжэ бэлэдхэжэ байна.

Маршал Г. К. Жуков Калькутта ерэбэ

ДЕЛИ, февралиин 6. (ТАСС). СССР-эй Оборонын Министр маршал Г. К. Жуков мүнөөдэр Калькутта ерэбэ гэжэ Делиин радио мэдээсэнэ.

Румынида болоһон һунгалтын дүнгүүд тухай даб дээрэ иигэжэ мэдээсэгдэнэ

БУХАРЕСТ, февралиин 5. (ТАСС). Румыниин Арадай Республикын агууехэ национальна суглаанда хэгдэһэн һунгалтын дүнгүүд хэблэлдэ толилогдоо. Һунгагшадай тоодо оролсоһон хүнүүд 11600 мянган болоо гэжэ мэдээсэгдэнэ. 1952 ондо болоһон һунгалтада 10574475 хүн хабаадаһан байгаа.

Февралиин 3-да болоһон голосованида бүхы һунгагшадай 99 процентнь хабаадалсаһан байна. Арадай демократиин фронтын кандидадуудай түлөө һунгагшадай 98 процентнь голосовалаа. Арадай демократиин фронтын бүхы кандидадууд һунгагдаһан байба. Нүхэр Г. Георгиу Деж гэгшын түлөө һунгагшадай 99,98 процентнь, нүхэр Киву Стойкын түлөө 99,10 процент, нүхэр Петру Грозагай түлөө 99,91 процентнь голосовалһан байна.

Агууехэ национальна суглаанда хэгдэһэн һунгалтын эсэсэй мэдээнүүдые һунгуулиин центральна комисси февралиин 6-да толилхо.

Февралиин 3-да болоһон һунгалта хадаа социализмын болон эб найрамдалай хэрэгэй агууехэ илалта болоо гэжэ «Ромычиа либера» газетэ онсолон тэмдэглэбэ.

ГДР-эй антифашистско-демократическа партинуудай болон ниитын организацинуудай нэгэдэлэй заседани болобо

БЕРЛИН, февралиин 5. (ТАСС). Антифашистско - демократическа партинуудай болон ниитын организацинуудай нэгэдэлэй заседани үсэгэлдэр Берлиндэ болобо гэжэ АДН агентство мэдээсэнэ. Германска милитаризмда эсэргүүсэн тэмсэхэ тушаа эб найрамдалые хүсэгшэ немецүүдэй үмэнэ байһан зорилго тухай ГДР-эй Премьер-Министр О. Гротеволь элидхэл хээ. Тэрэнһээ гадна, О. Нушке, И. Дикман, Г. Лох, Э. Гольденбау, Г. Хоман, И. Тилле, Б. Розе, Г. Матерн болон бусад хүнүүд тус заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна. Баруун Германиин империалистнуудай булимтаран добтолхо политикые элирүүлһэн, мүн Баруун Германида шэнэ дайнда бэлэдхэжэ байһан ябадалда бүри эршэмтэйгээр эсэргүүсэн тэмсэхэ гэжэ уряалһан резолюци заседанида хабаадагшад баталан абаа.

Германска Демократическа Республикын бүхы гражданинуудай, эб найрамдалые хүсэгшэ Германиин бүхы хүнүүдэй һэргымжэтэй байжа, амгалан байдал тогтоохын түлөө хамтаараа тэмсэхыень антифашистско-демократическа партинуудай болон ниитын организацинуудай нэгэдэлэй абаһан резолюци соо хэлэгдэнэ. Немец арадые болон Европын арадуудые амгалан тайбан байлгахын түлөө ГДР-эй правительствын, партиин болон ниитын организацинуудай бүхы хэмжээнүүдые абажа байхадань, Баруун Германиин правительство дайнда бэлэдхэжэ байна. Хэтэрхэдээ германска империализмын хойшодоо добтолхо программа тухай тэрэ сэхэ соносхоһон байха юм. Гадаадын политика тухай хэгдэһэн правительствын мэдүүлгэдэ, мүн христианско-демократическа союзай Аденауэрэй мэдэл доро байдаг, монополистическэ капиталай түлөөлэгшэдэй февралиин 1-дэ Бундестагта хэлэһэн үгэ соо энээн тухай хэлэгдэһэн байна. Бүхы Германиие эзэмдэхэ гэһэн хэзээшье бүтэхэгүй зорилго бэелүүлхэ гэжэ Бонной эзэрхэгшэд эрмэлзэнэ.

Бүхы Германиин ажалшан арадай тэмсэлэй амжалта бологшо, эб найрамдалай, аюулгүйн болон нэгэдэлэй хэлбэришэгүй түшэг тулгуури болоһон хүдэлмэришэн, таряашанай гүрэниие бии хүсөөрөө бэхижүүлхыень ГДР-эй хүн зондо хандан нэгэдэл уряална. Сэрэгэй уялгата албанда эсэргүүсэхэ тухай, хүн зониие олоор алаха буу зэбсэгые хорижо, зэбсэг хуряаха тухай, Германиин хоёр гүрэндэ зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо тухай, бүгэдөөрөө хүсэлэн Европодо аюулгүй байдал тогтоохо тухай асуудалнуудые эб найрамдалые хүсэгшэ Баруун Германиин бүхы политическэ бүлэглэлнүүдтэй зүбшэн хэлсэхээр бэлэн байһанаа демократическа партинуудай болон ниитын организацинуудай нэгэдэл мэдүүлнэ.

Мүн Германиин хүдэлмэришэн ангиин нэгэдэлые саашадаа бэхижүүлхэ шухала байһан тухайнь резолюци соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Венгриин Арадай Республикын генеральна прокуророй мэдээсэл

БУДАПЕШТ, февралиин 6. (ТАСС). Венгриин телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Будапештдэ февралиин 4-дэ болоһон прокурорнуудай бүхэвенгерскэ зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, генеральна прокурор Геза Сенаши иигэжэ мэдүүлээ: «Венгридэ олон мянган зон толгойн саазада хүртэн алуулжа байна гэжэ баруунай хархис хэблэл болон радио мэдээсэнэ. 17 мянган хүн түрмэдэ хаагдаад байна гэжэ Венын зарим газетэнүүд бэшэнэ. Эдэ бүгэдэ хуу худал гэжэ Венгриин бүхы зон мэдэнэ. 193 гэмнэгдэһэн хүнэй 148 хүнэйнь хэрэгые сэрэгэй трибунал январиин 28 хүрэтэр хаража үзөө гэбэл зүб байха байна. Тэдэнэй 29 хүниинь толгойн саазада хүртэжэ, 9 хүниинь тэрэ дороо саазалуулагдаһан, нүгөө табаниинь хайра гуйжа хандаад, тэрэнь абтангүй мүн лэ саазалуулагдаһан байгаа. Тингээд байхада, хэдэн дахин сүүдлүүлһэн 14 хүн лэ саазалуулһан байна гээшэ. Гэмнэгдэһэн 128 хүн түрмэдэ хаалгаа».

Үлэһэн бэшэ хэрэгүүдынь юрын сүүдүүдтэ дамжуулан үгтөө гэжэ генеральна прокурор мэдүүлбэ.

Араб, мүн Азиин болон Африкын бүлэг оронууд Алжир тухай асуудалаар резолюциин проект оруулба

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 6. (ТАСС). ООН-эй секретариат үсэгэлдэр Алжир тухай асуудалаар резолюциин проект тараагаа. Афганистанай, Бирмын, Цейлоной, Египедэй, Индонезиин, Иранай, Ирагай, Тунисай, Ливанай, Ливиин, Мароккын, Непалай, Пакистанай, Саудовска Аравиин, Иорданиин, Суданай, Сириин, Йеменэй делегацинууд энэ проект зохёогоо юм.

Резолюциин проект соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Генеральна Ассамблей хадаа Алжирта амгалан бэшэ байдал тогтожо, тэмсэл боложо байһан дээрэһээнь, хүн зониинь хүшэр хүндэ зоболондо ортожо, мүн энэнь оронуудай энхэ амгаланаар харилсаха хэрэгтэ һаад хэжэ байһыень хараадаа абан;

ООН-эй Уставай гол ёһонуудай үндэһөөр Алжир хуби заяагаа өөрөө тодорхойлхо эрхэтэй гэжэ мэдэрһэн дээрэһээ;

1. Оронойнгоо хуби заяае өөһэдөө тодорхойлхомнай гэһэн Алжирай арадай арсашагүй хүсэл эрмэлзэлгые дэмжэхыень Францие уряална;

2. Сэрэг дайгаа болюулжа, арсалдаата асуудалнуудаа ООН-эй Уставые баримталан, эбэй ёһоор шиидхэхын тула дары түргэн хэлсээ хэжэ эхилэгты гэжэ Франциин болон Алжирай арадта дурадхана;

3. Иимэ хэлсээ хэхэ ябадалдань генеральна секретарь туһалжа, Генеральна Ассамблейн XII сесси дэ элидхэхыень тэрэниие уряална».

Италиин социалистическэ партиин съезд

ВЕНЕЦИ, февралиин 6. (ТАСС). Италиин социалистическэ партиин 32-дохи съезд мүнөөдэр эндэ нээгдэбэ. Социалистическэ болон социал-демократическа партинуудые нэгэдүүлхэ тухай асуудал съездэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Хэблэлдэшье, мүн партинуудташье энэ асуудалаар һүүлэй үедэ ехэ тоосолдоон болоо. Социалистнуудай социал-демокрадуудтай нэгэдэхэ дуратай байһыень һамбаашалан, социал-демокрадуудай хүтэлбэрилэгшэд социалистическэ болон коммунистическэ партинуудые эбгүй болгохо гэжэ оролдоно. Социалистическэ болон коммунистическэ партинуудай эбтэй эетэйгээр тэмсэһэнэй ашаар Италиин хүдэлмэришэд гайхамшагта илалтануудые туйлаһан байна. Коммунистнуудтай хамтаран ажал хэрэгээ ябуулхаяа болёо һаатнайл, таанадтай нэгэдэхэбди гэжэ социал-демокрадуудай хүтэлбэрилэгшэд, тусхайлбал, Сарагат социалистнуудта дурадхана.

Италиин социал-демокрадуудай иимэ хархис ябуулга хэхэдэнь, хилын саанаһаа тэдэниие дэмжэһэн байна.

Манай республикын һонин

Хүүгэдэй садта

Хүүгэдэй 7-дохи сад... Үүдэ орон сасуу ехэ зал. Олон таһалгануудай үндэр гоё үүдэнүүд баран таб яб хаалтатай. Гансал хүгжэмэй ирагуу һайхан абяан зэдэлнэ. Энэ хэшээлэй үе байһан байба.

Хүхэ халаадтай, үндэр бэетэй гушаад наһанай илдам эхэнэр угтан мэндэшэлээд, «Садые даагша» гэһэн гаршагтай заахан таһалга руу уриба.

— Хүүгэдэй түрэлхид-эхэнүүд һанаагаа зобонгүйгөөр ажал хүдэлмэридөө ябажа байхынь тула манай садай хүдэлмэришэд бухы һаналаа табидаг. Хүүгэдэй оюун бэлигые багаһаань зүбөөр хүмүүжүүлхын тула бухы хүдэлмэрээ һуралсалай программын ёһоор ябуулнабди. Программамнай ерээдүйн үетэниие Эхэ ороондоо, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ зорюулагданхай. Мүн хүүгэдэй эрдэм бэлигые бадаруулхын тула хүгжэмэй, уран оёлгын, үгэнүүдые зүбөөр хэлэжэ һуралгын, тоо бодолгын тусгаар урогууд үнгэргэгдэнэ. Иимэ хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулха хэрэгтэмнай түрэлхид ехээр туһална. Тиимэһээ бидэ тэдэнтэй нягта холбоотойгоор хүдэлмэрилнэбди,— гэжэ садые даагша Раиса Ивановна Трофимова хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье энэ садта хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар табигданхай, хүүгэдынь наһанай талаар илгагдажа, 6 группа болгогдон хубаарна. Садта түрүүшынхеэ ерэһэн 3 наһатай хүүгэд тусгаар бүлэг болгогдоод хүмүүжүүлэгшэдтэ даалгагдажа үгтэдэг. Теэд тэдэ эдэ үхибүүдые һургуулиин наһан хүрэтэрнь хүмүүжүүлдэг. Олон жэлэй туршада үхибүүдтэй хүдэлхэдөө хүмүүжүүлэгшэд тэдэнэй абари зангые, юундэ дуратай байһыень мэдэхэ болодог. Тэрэнь хүүгэдые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһатай байдаг.

1

2

Түрүүшын ехэ таһалга руу ороһон үүдые аалихан нээгээд ороходомнай хүмүүжүүлэгшэ Галина Иннокентьевна уралан хайшалалгын урок үнгэргэжэ байба. Хүүгэд хэжэ байһан юумэлээ ехэ шуналтай байһандаа манай ороһыешье обёорбогүй. Түрүүшын столдо һууһан Ким Ибдиминов Вова Халтакшинов хоёр тэдэниие карточкада буулгаһаниие ойлгоогүй үлэшөө (1-дэхи зураг). Ахалагша группын хүмүүжүүлэгшэ нүхэр Матвейчук энэ садта 10-дахи жэлээ хүдэлмэрилжэ байна.

3

4

Үдэрэй 12 часта хэшээл дүүрэжэ, энеэдэ, зугаа дэлгээжэ шаг шууяа татаһаар хүүгэд таһаг бүриһөө гүйлдэн гаража, гараа угааха газар тээшэ гүйлдэшэбэ. Угаалганай таһаг ариг сэбэр (3-дахи зураг).

Уданшьегүй хүүгэд бүлэг бүлэгөөрөө һууряа эзэлнэ. Энэ үдэрэй дежурнанууд — заахан хүүгэд табаг, халбага, хилээмэ асаржа столнуудта табина. Амтатай даа эдеэн... Хүүгэд забдагүй шүлэеэ халбагадана (2-дохи зураг). Юра Чехович, Селия Пономарев эдеэлжэ байна.

Эндэ томо хүүгэдынь багашуулдаа энэрхы зохидхоноор хандана, эдеэлэлгын үедэ табаг тагшыень табилсана, унтаад бодоходонь хубсаһыень үмдэхүүлсэдэг байна. 4-дэхи зураг дээрэ заахан Юра Золтоевые Соня Тыжеброва хубсалуулжа байна.

Садые даагша Раиса Ивановна Трофимова Улан-Удын городской Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэбэ.

Е. Ринчинова.

Ажалша хүнэй абдар дүүрэн

Республикынгаа түб хотоһоо табан зуугаад километрын газарта оршодог Яруунын аймагай эгээн зүүн захын «Коминтерн» колхоздо тоосоото суглаан һаяшаг болобо.

Хамтынгаа малай тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула партиин XX съездын табиһан зорилгонуудые хэр зэргээр дүүргэжэ байһан тухайдаа Тэлэмбын малшад суглаан дээрээ зүбшэн хэлсэжэ, хүдэлмэридэхи дутагдалнуудаа элирүүлһэн, саашадаа хэхэ юумэеэ тодорхойлһон байна.

Колхознигуудай эршэтэй габшагайгаар ажаллаһанай ашаар колхозойнь мүнгэн олзо нэгэ миллион түхэригһөө дээшээ болоо. Колхознигуудай ажалта үдэртэнь 5 түхэриг 50 мүнгэн, 1 кг. орооһон хубаагдаа. Тэрэшэлэн ажалта үдэртэ үбһэн үгтөө.

Олон малшадай ажалта үдэртэнь ехэ мүнгэн хүртөө. Жэшээлхэдэ, адуу моридые нэгэшье хоролтогүйгөөр хаража, үбэлэй туршада 500 центнер үбһэ арьбалһан адуушан Донир Шойдоков 1956 онойнгоо ажалта үдэртэ 10758 түхэриг мүнгэ, 20 центнер орооһо абаха болоо. Наһажаал малшан Базар Зодбоевой даадаг һаалиин гүүртэ 1956 ондо нэгэшье түл гарзалуулангүй ондо оруулһан, үнеэн бүриһөө 1200 литр һү һааһан байна. Базар Зодбоевой бүлэ ажалта үдэртөө 8000 түхэриг мүнгэ абаа. Энэ гүүртэ ажахын шэнэ жэлэй эхинһээ хойшо 40 үнеэнһээ 40 тугал абаад, һайнаар түлжүүлжэ байна. Үнгэрһэн 4 һара соо үнеэн бүриһөө 400 шахуу литр һү һаагаа. Тус гүүртынхид үбэлжэлгын үедэ хүрэхэ үбһэ газаагаа зөөнхэй. Парти, Правительствын Хандалгада харюу болгон, гүүртын түрүү һаалишад Янжима Батомункуева, Димит Цыдыпова ажахын шэнэ жэлдэ нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 1400—1500 литр һү һааха уялга абанхай.

Эдэ малшад шэнги эршэмтэй шангаар хүдэлжэ, түрэл колхозоо баяжуулан, олзо доход ехээр абадаг колхознигууд эндэ олон.

Табхай Шойдоков.

Механизаторнуудай амжалта

Кударын аймагай Хамнигадайн МТС-эйхид трактор заһаха түсэбөө февралиин 1-нэй мэдээгээр 109,7 процент дүүргээ. Заһахаар түсэблэгдэһэн 41 тракторай орондо 45 трактор заһагдаа.

Эндэ заһабарилга хэжэ байһан механизаторнуудай ажал хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэгдэһэн байна. Энэ талаар илангаяа мастерскойе даагша нүхэр Осиповай үүсхэл һайшаалтай. Трактор заһабарилга урданшье узловой аргаар хэгдэдэг байгаа. Теэд мүнөө аяар 29 узелай орондо 13 узел эмхидхэгдэһэн байна.

Иигэжэ хэдэн узел хамтаруулһанай эсэстэ мастерскойн түхеэрэлгэнүүд хүсэд шалгагдадаг болохоһоо гадна, хүнүүд бүри урматайгаар хүдэлдэг болобо. Гадна, сүлөөрһэн хэдэн механизаторнуудые хүдөө ажахын машина заһалгада табиха арга олдоо.

Иигэжэ бүхы механизаторнуудаа ажалаар хангаад байхада, тэдэнэй ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлнэ. Жэшээ болгон механизаторнуудай салин хүлһэ абаад үзэе. Коммунист И. Курикаловай ударидадаг узелайхид даабаряа ходо 270 процент хүрэтэр дүүргэдэг байгаа. И. Курикаловай өөрынь салин 1350 түхэриг хүрэдэг байба. Энээн дээрэһээ болоходо, механизаторнуудай материальна урма хэшээл һайнаар хангагдадаг байна.

Хүн бүхэнэй эршэмтэйгээр хүдэлһэнэй ашаар үнжөөд лэ нэгэ трактор мастерскойһоо заһагдаад гарадаг болоһон байна. Гадна энэ МТС заһабарилгада 40 мянган түхэриг алмаа.

Социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд 10 хоноод лэ гаргагдадаг. «Манай хэрэгүүд» гэһэн ханын газетэдэ бэшэгдэдэг байна. Мүрысөөндэ илаһан токарна узелда дамжуулгын Улаан туг үгтөө.

Мүнөө МТС-эй коллектив нютагай Соведүүдтэ һунгалта болотор бүхы комбайнуудаа заһажа дүүргэхэ уялга абаад, шармайн оролдожо байна.

Г. Очиров.

Спортсменүүд Иволга ерээ

Иволгын аймагай Культурын байшан соо республикын эрхим спортсменүүд өөһэдынгөө шадабари мэргэжэл харуулба. Тэрэнэй урда тээ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ techинститудай физическэ хүмүүжүүлгын багша нүхэр Атарханов «XVI олимпийскэ нааданда советскэ спортсменүүдэй илалта» гэһэн лекци уншаа.

Лекциин удаа хүндые үргэдэг спортсменүүд, акробадууд, гимнастнууд, боксёрнууд спортивна гоё һайхан наада харуулаа. Хүндые үргэдэг спортсменүүд Иван Акатов, Ким Золтоев хүндые (штанг) гурбан янзын аргаар яажа үргэхэб гэжэ харуулаа. Агеева, Давыдова, Кузнецов, Перловский гэгшэд гимнастическа номернуудые уян хүнгэнөөр гүйсэдхэжэ, харагшадые һонирхуулба.

Республикын эрхим боксёрнууд Ринчинов, Кузьмин, Семенов, Хараев ба бусад боксын янза бүриин наада харуулаа. Боксёрнуудай наадажа байхада нүхэр Атарханов тэдэнэй нааданда сэгнэлтэ үгэн, харагшадта ойлгуулжа үгэжэ байгаа.

С. Нимаев.

Хүндэ ашаа шэрэдэг морид үсхэбэрилэгдэнэ

«Владимирский тяжеловоз» гэжэ үүлтэрэй хүндэ ашаа шэрэдэг морид манай республикада үсхэбэрилэгдэхөөр асарагдаба. Энэ үүлтэрэй морид нютагай эрхэ байдалда ба эндэхи тэжээлдэ һайнаар таарадаг, ехэ ашаа шэрэдэг, хурданаар хатардаг юм.

Эдэ морид хүдөө ажахын элдэб хүдэлмэридэ, город соо ашаа шэрэлгэдэ ехэ хэрэглэгдэдэг. Хоёр наһатай болоходонь моридые ажалда хэрэглэхэдэ болоно. Энэ үүлтэрэй азарга 700 килограмм, гүүн 550 килограмм шэгнүүртэй. Тиихэдэ эгээн томо моридынь 10500 килограмм ашаа шэрэдэг байна.

Кабанскын, Байкало-Кударын, Мухаршэбэрэй аймагуудай колхозуудта иимэ үүлтэрэй азарганууд эльгээгдээ. Эндэ эдэ морид үсхэбэрилэгдэхэ ба научна талаар шэнжэлэтдэхэ юм. **А. Михайлов.**

Гынден Дашипыловэй 90 наһанай ой

Һаяхан Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд Гынден Бодиевич Дашипыловэй 90 наһанайнь ойе үргэнөөр тэмдэглэбэ. Гынден Бодиевич 1867 ондо Эгэтын Адаг гэжэ нютагта түрэһэн юм. Арбан гурбатайһаа балта барижа, тэрэ гэһэнһээ хойшо нютаг соогоо шадамар бэрхэ түмэршэ дархан гэжэ сууда гараа һэн.

Колхозой тогтоһон жэлһээ эхилээд 1949 он болотор хуушанай дархан булад балтаяа гарһаа табингүй ажаллаа. Мүнөөшье үндэр наһатай колхозник хүүзэнцэдээ ерэжэ, залуу дархашуулай ажалаар һонирходог, өөрынгөө ажал тухай хөөрэжэ үгэдэг.

Дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ Гынден Бодиевич хэды үбгэн болобошье, дархан мэргэжэлээ орхингүй, өөрынгөө хүсэ шадалые колхозойнгоо хамтын хэрэгтэ үгэдэг байгаа. Тэрэ «1941—45 онуудта болоһон Эсэгэ оронoo хамгаалгын агуухэ дайнай үедэ шэн габьяатайгаар ажаллаһанай түлөө» гэһэн медаляар, БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй хоёр грамотаар шагнагдаһан байна. Мүн колхозой зүгһөө хэдэн үнэтэ шанда хүртэлсэбэ.

Гынден Бодиевич хоёр хүбүүтэй, хоёр басагатай, зургаан ашанартай, үнэр баянаар, сэлмэг сарюунаар 90 наһаяа угтаба. Колхозой правлени, гэшүүд, хүбүүд басагадынь, үндэр наһатай үбгэжөөлдэ үнэтэ бэлэгүүдые барижа, үшөөл үни удаан саг соо амгалан мэндэ ажаһуухыень хүсэбэ.

Э. Бальжинимаев.

Комсомолой түрэ

Хоёр залуушуулай нэгэдэжэ, шэнэ бүлэ болоходонь тэдэнэй нүхэдынь, танилнуудынь олон жэл соо зол жаргалтайгаар ажаһуухыень тэдэндэ хүсэдэг, түрын үдэрые бүхы наһандань мартагдашагүй, баяр баясхалангай үдэр болгохо гэжэ оролдодог арюун һайхан заншалтайбди.

Иимэ түрэ һаяхан Түнхэнэй аймагай Жэмһэг нютагта болоо. 1956 ондо Ирхүүгэй хүдөө ажахын институт дүүргэжэ ерэһэнэйнгээ һүүлээр Кыренэй МТС-тэ инженерээр ажаллажа байһан Даша Шагалаев, Жэмһэгэй дунда һургуулиин багша Ида Ангархаеватай айл бүлэ боложо ажаһуухые шиидэбэ. Тэдэнэй бүлэ болоходонь Жэмһэгэй һургуулиин багшанар, МТС-эй партийна, профсоюзна организаци ехэ анхарал хандуулжа, ёһото комсомолой түрэ эмхидхэбэ. Энэ түрэдэ 200-гаад залуушуул, комсомолшууд суглараа. Һургуулиин багшанар, МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд, эдэ хоёр инагуудай нүхэдынь, түрэлхидынь ба танилнуудынь үнэтэ бэлэгүүдые—радиоприёмник, часы, комод, стол, самовар, үнеэн гэхэ мэтые залуу бүлэдэ барюулһан байна.

Жэмһэгэй сомоной Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Тонтоев амаршалгын үгэ хэлэхэ зуураа, бүлэ болоһон тухайнь залуу нүхэдтэ үнэмшэлгэ барюулба. Дунда һургуулиин директор нүхэр Шабаев, Даша Ида хоёрой нүхэд ба танилнуудынь олон жэлдэ зол жаргалтайгаар ажаһуухыень шэнэ бүлэдэ хүсэһэн байна.

Эндэ сугларһан залуушуул хатар, ёохор ба элдэбын наада наадажа сэнгэһэн байна. **Б. Бирбаев.**

Свёкло таригшадай курса эмхидхэгдээ

Һаяхан Мухаршэбэрэй аймагай Хонхолойн МТС-эй харьяата «Искра» колхоздо свёкло таригшадай курса эмхидхэгдэбэ. Энэ курсада 30 гаран колхозник һуралсана.

Курсые хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Крылова түрүүшын хэдэн занятинуудые һонирхолтойгоор үнгэргэбэ. Тусхай диаграмма, харуулан ойлгуулха зүйлнүүд эндэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ, свёкло ургуулагшадай дүй дүршэл тухай тодорхойгоор заагдана.

Мүнөө курсада һурагшад свёкло тариха талмайнуудые шэлэн оложо, наг шэбхэ гаргажа байна.

Наймаалагшагүй ларёк

Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой һаалиин гүүртэ дээрэ наймаалагшагүй ларёк эмхидхэгдэнхэй. Эндэнь түрүүшын хэрэглэлэй эд бараан элбэг байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наймаалагшагүй ларёгой дэргэдэ.

Т. Гармаевай фото.

Эвенкнүүдэй үльгэрнүүд

«Зүрхэтэй Хуркокан» гэһэн гаршагтай эвенк арадай үльгэрнүүдые Бурят-Монголой номой хэблэл ород хэлэн дээрэ һаяхан гаргаба. Энэ ном бага ба дунда наһанай үхибүүдтэ зорюулагданхай.

Революциин урда тээхи эвенк арадай үльгэрнүүд соо үгытэй ядуу зоной аша туһые хамгаалагшад тухай, алдарта ангуушадай ажабайдал тухай хэлэгдэнэ.

Совет засагай тогтоһонһоо хойшо эвенкнүүдэй жаргалта байдалтай болоһон тухайдань шэнэ суглуулбари соо хэлэгдэнэ.

С. Барер.

Дэрэстэйн магазин

Надежда Малановна Цыре[illegible] Зэдын аймагай Дэрэстэйн хүд[illegible] магазинда 4-дэхи жэлээ хүд[illegible] Тиин энэ наймаалагша түсэбөө [illegible] үлүүлэн дүүргэдэг юм. Жэшээ[illegible] дэ, 1956 оной түсэб 130 про[illegible] дүүргэгдэһэн байна.

Оролдосотой һайн ажалаара[illegible] дежда Малановна ажалшадай [illegible] да хүндэтэй болонхой. Шифо[illegible] мотоцикл, радиоприёмник, оёд[illegible] машина, комод, оро, часы [illegible] мэтые нүхэр Цыренова ажалша[illegible] захилаар асаржа наймаалһан [illegible] на. Иигэжэ тэрэ худалдан абаг[illegible] та анхаралтайгаар хандадаг, т[illegible] нэй эрилтые гүйсэд хангаха [illegible] оролдоно.

— Ажалшад һайн костюм, п[illegible] то, платье, гутал абахые хүс[illegible] байна,—гэжэ Надежда Малано[illegible] хөөрэнэ. Теэд тэдэнэй энэ эри[illegible] гүйсэд хангажа шаданагүйбди. [illegible] гэхэдэ, оёгдомол хубсаһан худ[illegible] ехэ үсөөнөөр асарагдана.

1957 онойнгоо түсэбые Н. М.[illegible] ренова 135 процентээр дүүргэх[illegible] һэн уялга абанхай.

С. Дугаро[illegible]

Хурьгад түрүү аргаар түлжүүлэгд[illegible]

XX партсъездын нэрэмжэтэ [illegible] хоздо (Түнхэн) хонид хурьга[illegible] байна. Хамта дээрээ 220 хур[illegible] абтаба.

Харууһалга, эдеэлүүлгые [illegible] наар эмхидхэһэнэй ашаар хур[illegible] гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүү[illegible] дэнэ. Хонишод С. Аюшеев, Н. С[illegible] кеев, Х. Хусаев, Х. Жамба[illegible] гэгшэд тус тустаа 40 хурьга аб[illegible] сакманна аргаар түлжүүлжэ ба[illegible]

С. Тапхаев.

Мэхэтэй нугаһан

(Натуралистын тэмдэглэлһээ)

Зунай сэлмэг нэгэ үглөөгүүр у[illegible] да орохо гэжэ Каха голой эр[illegible] ерээд, хубсаһаа тайлажа һууба[illegible]

Голой эрьеэр нэбшыһэн бур[illegible] һан соогуур бишыхан шубууд ж[illegible] гэнэ, уһанай нюрууе долгиту[illegible] ялаагананууд булгина, сэсэг [illegible] шын хоншуу һайхан үнэр анхи[illegible] аалихан һэбшээн һэр-һэрхэн үлэ[illegible]

Гэнтэ шубууд жэргэхээ бол[illegible] иишэ тиишээ таража ниидэш[illegible] «Юундэ иимэ түргөөр ниидэш[illegible] гээшэб? Намһаа үргэбэ гү?» [illegible] гайхажа һуутарни, даляа эбхэ[illegible] нугаһан хаанаһаашьеб гар[illegible] ерээд, уһа руу палд гэтэр шунга[illegible] найнгаа һүүлээр, үгы болош[illegible] Энээниие харахадаа бүри е[illegible] гайхашооб.

Уданшьегүй, голой нүгөө эр[illegible] томо сайбар харсага шуумайн [illegible] жа ерэбэ. Шубуудай ниидэжэ [illegible] шаһанай, нугаһанай уһа руу ор[illegible] ной шалтагаание одоошье ой[illegible] жорхибоб. «Үнөөхи нугаһамни [illegible] на гээшэб» гэжэ бодоод, уһа ру[illegible] рахадам, тэрэнэй оёорто нэгэ ю[illegible] харагдахадал гэбэ. Минии бу[illegible] байһыем ажаглаад гү, али ха[illegible] гын арилһые таагаад, нугаһан у[illegible] һаа гаража, нуур тээшэ ниидэ[illegible] һэн.

«Яагаа мэхэтэй нугаһан гээш[illegible] гэжэ ехэтэ гайхаа бэлэйб. Буу[illegible] шье һаа, тэрээниие буудахаяа [illegible] ни хүдэлхэгүй һэн ха.

В. Бильдушкино[illegible]

СҮҮДЭЙ ЗАЛҺАА

Республикын Верховно с[illegible] Яруунын аймаг ошожо, загаһа[illegible] заводой главна бухгалтер ба[illegible] Циунелис, мүн Зайцев, Белобо[illegible] дов, Петельгузов, Машанова, К[illegible] нецов, Грехов, Бурдуковский гэг[illegible] дэй гэмтэ хэрэгые хаража үз[illegible] Эдэ зон Яруунын загаһанай [illegible] водто хүдэлмэрилхэ зуу[illegible] өөрынгөө тушаалые хэрэг[illegible] гүрэнэй зөөрие саг үргэ[illegible] үрижэ, үбэршэлжэ байһан [illegible] на. Тэдэнэр хуурмаг документ х[illegible] хүнэй гар худалаар табиха [illegible] мэтээр 1947 онһоо 1956 он боло[illegible] 315 мянган түхэриг үбэршэл[illegible] үриһэн байха юм.

Верховно сүүд тэдэнэй гэмтэ [illegible] рэгые хаража үзөөд, Циунелис [illegible] шые—20 жэлээр, Бурдуковски[illegible] 15, Белобородовые—18, Зайцевы[illegible] 10, Греховые—4, Петельгузовые[illegible] Кузнецовые—1 жэлээр залан за[illegible] руулха ажалай лагерьта хааха[illegible] шиидхэбэ. Машановае условно [illegible] жэлээр сүүдлээ. Мүн үрилтэ хэ[illegible] һэн зөөринь загаһанай заводто [illegible] сэд бусаагдахаар сүүд шиидхэ[illegible]

Редакторай орло[illegible]
О. ГОМБОЕВА.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора— 32-74, отв. секретаря —27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров —16.

Н 00344. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 75[illegible]